

یول کتابخانہ سی نشر یاتندن

کتابخانہ سی

В ТИПАТОГРАФИИ

۱۵ کتاب

اخلاق

۱۹۱۰

مکاتب رشیدیہ ایچون

مؤلفی: قدوس انگریجی

خارطیومطبعہ

قزان

Казань.

Лито-Типографія И Н. Харитоновг.

1910.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انسان ایکی شیدن مرکبدر . بری جسد ایکنچسیده روح پاکه
نفس در ؛ بو نقطه دن فارالدفه انسان ایچون ایکی درلو تریبه
لازمدر ؛ بری هر درلو خسته لکلردن امین اولوب صحت وعافیت
طورمق ایچون جسدمنك تریبه سیدر . بر آدمنك وجودی
خسته لکلردن سلامت اولماز ایسه طاعت وعبادتکه همه جنسد اشلرینه
اینگولک ایدرگه افتداری اولماز . هم آندن منتظم خدمته کوتولماز .
عقل وذهن خسته لکلرینگ کوبره گی جسد مزده گی راحتسز لکلردن
حاصل اولدیغی فکر ایدلسه اخلاقنك توزکلگی صحت وسلامت کمزگه
باغلی ایدکی بیک آچق آکلشیلور . اشته انساننك جسدی ،
هر درلو خسته لکلردن صاقلاویولینی اوگره تگان حفظ صحت فنینك
تریبه سینه محتاجدر .

ایکنچسی روح تریبه سیدر . بر آدمنك یالکز جسدی
تریبه فیلتوب روحی تریبه تن محروم قالور ایسه بو آدمدن
خیر کوتولماز بلکه انسانلارغه بر بلا بر آفت اولور . روح جهتی
ضعیف بر حالگه دوشوب هر ناچارنی یغشی کورر . دنیا وآخرة
اینگولکلردن بتونلای محروم قالور . اشته روحمنك تریبه سینه
خدمت ایده چک علمگه علم اخلاق دیورلر . علم اخلاق ، روحمنك
صحتنی صاقلامقه اولغان علم لکلر .

اخلاق

انسانی افعال حسنه گه سورگان فاعله لردن بحث ایدوچی بر علمدر . خلق ؛ بر اشنگ تکراری ایله نفسده حاصل اولغان بر حالتدر . ایدی تکرار ایدلگان فعل، افعال حسنه دن اولور ایسه کورکام خلق، یخشی خلق، اگر افعال فبیحه دن اولورسه یاوز خلق یمان خلق دینلور .

اخلاق علماسی انسانده «قوه علمیه» «قوه غضبیه» قوه «شهوانیه»

اسولی اوچ قوت اثبات ایتمشلردر .

آکلاو، فکرلاو، بیلوقوتینه «قوه علمیه» هر درلوزرر و آفتلرنی

دفع قیلوب طور مقده اولغان قوتکه «قوه غضبیه» همه فائده و کیرکنی

جلب قیامقده اولغان قوتکه «قوه شهوانیه» دیورار باشقه چه

دخی «قوه علمی گه» «نفس مطمئنه» قوه غضبیه گه «نفس لوامه»

همده قوه شهوانیه گه «نفس اماره» ده دینلور .

بو اوچ قوتنک بالکنز برنچیسو انسانلرغه خاص اولوب باشقه لری

انسان ایله حیوان آراسنده مشترکدر ؛ بو قوتلرنک اعتدال، افراط،

همده تفریط اوله رق اوچر مرتبه لری واردر قوه علمیه نک اعتدالی

«حکمت» یعنی سوزده راست ایله یالغانی، اعتقادده حق ایله

باطلنی، افعالده گوزل ایله ناچارنی آیرمقده اولغان علم و معرفت

قوتینه مالک اولمقدر . افراطی جر بزه، تفریطی غیابوت یعنی هیچ

نرسه دن خبرسز، جاهل قالمقدر .

جر بزه؛ یالکنز عقل و زکاتکه طایانمق دیمکدر . قوه غضبیه نک

اعتدالی «شجاعت» یورکلی اولمق، افراطی «تهور» اوز اوزینی

تربيه

علم اخلاقنىڭ اساسى تربيه اولدىغىدىن تربيه حقنىدە بىر آرزۇ سوز سويلەيك: تربيه؛ اوسمك يوكسك يىرگە چىقماق معناسىدەدر. حكمان افلاطون تربيهنى «روح و بدنكە قابل اولدىغى قدر» كوركاملك و كمال و يىرمكدر. ديه تعريف ايتمشدر. حكملردن بىرى: «تربيه انساندە طبيعتنىڭ صيدىرە بىلدىكى مكملىتنى حاصل ايتمكدر» ديه تعريف ايدوب «بىر چوققىنى تربيه ايتمك دنيا و آخرت وظيفەلەرنى حقىلە اوتەيەچك حالكە قويماق» ديدى.

مىر بىر جەندىن طبيقە بگزر. طبىب خستەنك و جودىنە كىركو دوانى و يىرر. مىر بىدە نادانلىق خستەلغىدىن قوتولدىرمقە اولغان دوالرنى استعمال ايدىر. طبابت، اعضالەرنىڭ افعال و وظيفەلەرنى اوگرانوب دوالرنىڭ قايسى اعضاغە نە درلو تاثيردە بولدىغىنى تىجربە و تحقيق ايلە بىلمك و آڭا كورە دوا ايتمك فىندىر. تربيه فنى دىخى رومك قوتنى لايقىلە كىشف ايدوب آنك توسع و مكملىتنى نە ايلە حاصل اولەچق ايسە آنك يولنچە حركت ايلەمكدر. تربيه نك اخلاققە تاثيرى و ارمى ؟ بعضىلر تربيه نك اخلاققە تاثيرى يوق يعنى انسان اصل بارادلىشە نىچك اولسە شوپلە اوسار. اصلا اوزگىرمز دىسەلردە بوسوز طوغرى دگلىر، تربيه نك اخلاققە تاثيرى البتە واردىر. انسان صبى وقتىدە آلدىغى تربيه گە كورە خىلقانور. تربيه مىزاننىڭ ايكى كفە سىنە آتلەچق آغرىقە بگزر. اول قايسى طرفقە قويلور ايسە اوطرف آغرىشور ،

بتون طبیعتنه و عشت سگمش یرتقچ حیوانلر محض تربیه آرقه سنده وحشی عادتلرندن و از کچوب الفت و انسیت کسب ایدرلر ایکان آدم بالاسینه تربیه نڭ البتة تأثیری اولورغه تیوش. تربیه و تهذیب اخلاقندن مقصود، انسانده غمی غضب و شهوة قوتلرینی بتونلای بتورمک دگلدن. بر کره فکر ایدلسون بو قوتلر انسانلرغه جناب حق طرفندن و یرلماش بیوک نعمتلردن. قوه شهوانیه اولماز ایسه کبرک و فائده لی شیلرینی حاصل ایدوممکن اولماز ایدی همدن قوه غضبیه اولمازسه هر کون یاوماقده اولغان ضرر و آفتلرینی دفع ایتمک و دوشمانلر نڭ هجومینه قارشو طورمق نیچک ممکن اولور ایدی؟ مطلوب ایسه بو قوتلرینی بتونلای بتورمک دگل بلکه اعتدال مرکزنده طوتوب نفسنی فضائل ایله طولدرمق همدن افراط ایله تفریط طرفلرنده اولغان بوز و قیلردن صافلانمق یعنی «حسنوا اخلاقکم» سوزی بویونچه اخلاقنی کورکام قیلیمق و تورتیمکدن. چونکه صدفندن مقصود اینجو چغارمق اولدیغی کبی بو صورت و بوجسمندن ده مقصود اخلاق حمیده در. تربیه نڭ زمانی. تربیه نڭ زمانی بیشکدن اجدگه قدردر؛ طوغدیغیز کوندن باشلاب فکر و اخلاقمزنی نورلاندررغه باشلسق، بتون عمرمزده اجتهاد ایدوب اقدام اینسه کینه تحصیلگه اولغان احتیاجمزنی تمام ایده آلامز. فقط تربیه و تعلیم صبی وقتندن باشلاب یکتلک زمانلرنده قوتلتور؛ حکمادن بیری «ملتلرنڭ سعادتنی، دولتلرنڭ طنچ و راحتنی باشلرینڭ گوزل تربیه سیننه تابعدر» دیمش. بو سوز تربیه نڭ یاش وقتده تأثیری قونلی ایدگنه دلیلدر.

عقل

عقل؛ انساننی باشقه حیوانلردن آیرمش بر نوردرکه انسان آنک واسطه سیله علوم و فنونی ادراک ایدر .
بو عالمده جمله مخلوقاتنک بری دیکرینه ظلم و جبر ایدولری طبیعی بر اشدر . جناب حق آنلرنک هر برینه دشمنلرنک هجوم لارینی دفع قیلماغه مخصوص ؛ موگوز ، تش ، بورون طرناق کبی فورالمر خلق ایتدگی کبی انسانلرغده باشقه لرنک هجوم و ضرارندن صافلانور ایچون عقل ، ادراک قوراللری ویرمشدر . انسان ؛ عقلنی استعمال ایله هر درلو ضررلرنی دفع و منفعتلرنی جلب ایدوب همه حیوانلرنی کتدوسینه مسخر ایتمش وهر مخلوقاتنی کندو فائدهسی ایچون طوتارغه اوگرتمشدر ؛ عقلنک قدر و شرافتی ، حقنده کیلمش قرآن آیتلری بیک کوبدر ؛ هر اورنده ، عقله زنی یول باشچیسی ایدوب تعقل و تفکر قیلورغه قرآن کریم امر ایده دور ، حکمادن بری «عقلنک الی نفسنک توزگوننی طوتار ایسه ناچار یوللرغه کره آلماز همدو حقه باطل ، باطلغه حق دیدرتمز هر وقت صاحبنی احوال عالمدن خبردار ایدوب کیلور و کیدشنی فکر ایله مشغول ایدر ، هر شی کو باید کچه اوچورلانور عقل ایسه علم و تجر به سایه سنده کو باید کچه قیمتلنور بهالنور» دیمشدر .
رسول اکرم افندمز « ای انسانلر عقلنرغه نواضع ایدگز سر جناب الله بیوردیعی ونهی ایتدگی شیسلرنی آنجق عقل ایله بیلورسگز» دیدی . انسانلرده نه قدر شرافت وار ایسه همهسی

عقل و فکرنک دلايليله حاصل اولور، کمالاتنک باشی هم اخري عقل سلميدر. جناب الله نى بيلمک و آنک قدرت و اثرلرینی ادراک قيلمق عقل سايه سنده در. عقلی آدم امید ايتدیگی سعادته که ايرشور، عقلی آدم بر اشنک وقوعندن سوکره چبالانمز بلکه چاره و تدبيرلرینی اولدن حاضر قیلور.

عقلی آدم قهسز و آهملر کبی کندورا حتی ایچون راحتسز ایتمز بلکه خلقک رضاسی ایچون زهمت و مشقتلرنی اختیار ایدر. عقلی آدم زماننک وقتنک مساعده سندن شرع و عقلگه موافق صورتده استفاده ایدوب کسب و سعیگه طرشور. عقلی آدم زماننک اوزگرشنی احوال و وقوعاتنک هر کون آلاشوب طور دیغنی فکر ایدوب زمان و مکانینه کوره اش کورور.

دین

دین؛ الله تعالی طرفندن قویلمش بر طوغری بولدر که انساننی دنیا و آخرتده سعادته که چیغارر. دین، الله تعالی گه عبادت ایدونک شرط و قاعده لرنی بیان ایدر. الله تعالی گه عبادت ایکی جهتی اولور: بری تن عبادتی دیگریده روح عبادتیدر. تن عبادتی، الله تعالی طرفندن امر اولنمش شیلرنی شریعتده بیبان ایدلمش روشده وقتلرنده اوتهمکدر؛ طهارت، نماز، صوم، حج کبی. روح عبادتی ایسه قلب ایله ادا قیلینه طورغان عبادتدر که الله ورسولینه ایمان و اعتقاد اوقغان دعا و قرآنلرمنی آکلاب کوزگلمزنک اثرلنویدر. بر آدم روح عبادتنی اوتهب تن عبادتنی ادا قیلماسه و یا خود تن عبادتنی اوتهب روح عبادتيله اشی اولماسه البته اول

چونكى باطل دىنگە مېتىنىڭ صوڭى ھلاك ايدىدۇ . جانى
تىنىدىن چىقار چىقماز مىنگولۇك غدا بىقە توشار كە بونۇڭ بىر ئانىھەسى دىنيادە
چومدىغى ئىلت وراحتلىكارنى اونوتدۇر . جناب ھق بىزلىرگە يىغشى
ايلە يماننى آيرىر لىق عقل وادىر كى احسان ايتىشىدۇر . اگىر ھىر دىننى آيرى
آيرى ئىدفيق ايلە فاراز ايسەك وبونلارنىڭ تانتقىمان دىلىللىرىنە ،
عبادت ھكىملىرىنە آدملىر آراسىدەغى مەاملات وباشقە ھكىملىرىنى
فكر ايتسەك شىك وشبەسىز اسلامىتنى باشقەلردىن قات قات آرتق ،
ايدوب تابارمىز . توحيد ، دىن مېيىن اسلامنىڭ اساسىدۇر : توحيد ،
قلىبىزدىن ھىر درلو شىركنىڭ اثرلىرىنى بتورۇر روشدە بيان ايدىلىشىدۇر .
قرآن عظيم ؛ انساننىڭ سعادىتى ايچون ھىر اصولنى جمع ايتىشىدۇر
جناب ھق ، قرآن دە « موعمن اولغان آدم اللەدىن باشقە سىنە . يوزىنى
يونالدۇرۇمۇ ، غىرىلەرنىڭ ياردىمىنە يابىشماز » دىھرىك . توحيدنىڭ مەناسىنى
آڭلاشقىدۇر . قرآن ، بىزلىرنى اللەدىن باشقە ھىر درلو قوتلىرگە
بىرلۇدىن وانلارغە ھىزوع قىلۇدىن منع ايتىشىدۇر .
بو قوتلىر درلو درلو شىكللىر ايلە ظاھر اولوب جاھل انسانلىرى
آلدار . ارادە بشرىھ آنىڭ اسىرى اولوب قالور ، قرآن عظيم
دىدگىنچە توحيد اعتقادى مۇمنىڭ قلىبىدە بىرلىشور ايسە اللەدىن باشقەغە
عبادت وھىزوحنىڭ ھكىمى يوقلىغىنى آڭلاب وھىمى وھىيالى واسطەلرغە
التفات ايتىمۇ . بو اعتقاددە اولغان آدمنىڭ نىفسىنە طايانچى « اعتقادى »
آرتوب عقل و ارادەسىنە ھىرىت و بىرر . ھەمدە عقلى دىلىللىرىنى عقايدنىڭ
اساسى بىلۇب اجتماعى اشلىرنى عدالت ، ھىرىت ، مساوات اوزىرىنە
ھىركىلىدىر مەككىگە اجتهاد ايدىر .

اشته اصحاب کرامنک اعتقادلری بویله صاف و متین اولدیغندن
بتون بیر یوزینه عدالت و مساوات نورینی ساچمیشلر ایدی. شوکت
و قوتلری یرنده ایدی. هر شیده اولدیغی کبی زمانلرنک اوتوی
ایله مسلمانلر آراسینه ده تفریقه توشدی، هر درلوملت کندولرینک
عصرلر چه ایپالندکلری عادتلرینی اسلامیتکه ادخال ایدوب دیندن
دیه سانادیلرده علم و حکمت خزینه لری الدن غائب اولوب. جهالت
دولتی باش کوستردی. دین، عادت و بر طاقم رسملردن عبارت اولوب
قالدی. قرآن عظیم آرنقه طاشلانندی. معناسنی آکلارغه تعقل
و تفکر قیلورغه بلمدیلر. حتی تفکر و تدکر ایدوب آکلارغه اجتهاد
ایتکلرنی تکفیر قیلدیلر و آزعون دیدیلر. حقلق باطل ایله
فارشدی، اسباقه انکار قیلو ایمان دن سانالیدی، فائده لو اشلرنی
قویوتوکل، حقلقنی معرفت کفر، خرافاتقه اوشانوتقوالق، ذلت، مسکنت
تواضع، صوقور کویونچه ایپارو علم دیب آتالیدی.
هالبوکه اسلامیت دنیاغه مدنیت صاچار و معرفت نور یله
نورلاندر ایچون کلمشدر.
اوله ایسه اسلامیتنی هر کم یازدیغی کتابلردن دگل
بلکه جناب حق طرفندن کوندرامش قرآن عظیمدن اوگرانورگه
تیوشدر.

وجدان

وجدان؛ جناب حق طرفندن قوللرینه احسان بیورامش بو
نورانی حس و قلبنک میزانبدر. هر وقت بزدن صادر اولغان افعال

وحرکاتنىڭ يىخشى ويمان، فائده وضرر جهنلرینی موازنه و محاکمه
ایدیر. بو محاکمه نىڭ نتیجه سنده شادلىق و قايىغو عس ایدیر. وجداننىڭ
حکمی يالگىز كندوسینه فالمیوب خار جگه ده حکمی يورتور.
یعنی باشقه لرنىڭ افعالنى محاکمه ایدوب اگر آنلرنىڭ اشلرى تحسین
قیلورلق ایسه آنلارغه محبت باغلار. اگر قبیح ایسه آندان نفرتلنور.
هر اشلد گمز اشلر ایچون وکوکلمزده گى نیتلر مزا ایچون بزلرنی
مسئول ایتکان شی وجداندر. نفسمزگه اییاروب یخشیغه یمان،
یمانغه یخشى دیه حکم ایتسه ك وجدان بو حکمگه اصلا راضی
اولماز. بعض وقتده وجداننىڭ حکمی اوزگره بیلور. مثلا بر آدمنىڭ
يالغان سویلدگنى بلور ایسه ك آکا نفرت ایدوب بیوک قباح
سانارمز. فقط اویالغاننىڭ بر مصلحت ایچون سویلندگنى ویاخود
يالغان سویلمكى كندو اختیارنده اولمیوب بر سببندن طوغدیغنى
آكلار ایسه ك وجداننىڭ حکمی تغیر ایدر، بو تغیرگه سبب اول
آدمنىڭ مسئول اولمیدیغدر. وجدان مسئلهسى آستنده فالاچق
اشلردن صافلانمق اصلاح نفسنىڭ بر طریقدر. وجدان تجر به وکوب
ملاحظه ایله كمالانگه ابرشور. وجداننى اویقاتوب دائما حرکتگه
وانی درست اولچاوگه اوگرانكان شی علم و معرفتدر.

علم

علم؛ جهلنىڭ كیروسى اولوب بیلور، ادراك قیلودیمكدر. علم،
علوم دینییه وعلوم دنیاوییه قسملرى ایله ایكى گه تقسیم اولامشدر.
علوم دینییه « وحدانیت الهیه، كتاب ورسوللرگه اینانمق دن عبارت

اولوب علوم عقلیه یا خود علوم دنیاویه ایسه حساب، هندسه، تاریخ حکمت، کیمیا، سیاست، طب کبی شیلرنی بیلمکدر، بعض کسه لر علوم عقلیه نی بتونلای ترک ایدوب علوم دینیه ایله اشتغال طرفنی طوتدیلار. هنی علوم عقلیه تحصیلنده اولغان آدملرنی دشمن کرروب تحقیر ایتدیلار. بز آنلرنک بوفکرلرینی حق دیه نانیماهز. چونکه بو علملر هر ایکسی لازم حیات و ترقیانمز ایچون خادمدر. تاریخ صحیفه لرینی دقتلاب قارار اولسه ق بوسوزنک حقیقت ایدگنی بیک آچق روشده آکلارمز.

چونکه، هیچ بر وقت یالکیز باشنه نه علوم دینیه ونه ده علوم عقلیه مطلوب اولغان ترقیاننی حاصل ایده آلامشدر.

فکرمنی یالکیز علوم دنیاویه گه حصر ایدوب ده علوم دینیه دن یوز چویرتمش اولسه ایدک بو عالمدن باشقه بر عالم اولوب سعادت حقیقه آند. بولند یغنی و جناب حقه اطاعت و حقوقلرغه رعایت ایدوب بر برمزگه حرمت ایتمکنی فایدان اوگرانور ایدک؟ دخی بونک کیر و سنجه: اگر فکرلر یالکیز معلومات دینیه گه مخصوص اولوب قالور ایسه حیات و مدنیتمز ایچون لازم اولغان بو قدر واسطه لرنی همده دین و ملتمنی صاقلار ایچون کیرکلو شیارنی حاضر ایتمک ممکن اولماز ایدی. ایمی شبه سز بر صورنده آکلاشدیکه؛ علوم دنیاویه و دینیه هر ایکسی دنیا و آخرت سعادت و سلامتکمز ایچون باشقه باشقه خادم اولوب بری دیگرندن ایرلووی درست دگلدر. آخرت دنیا مزغه باغلیدر.

اگر دنیا اشلر من معهور، معیشتن گوزل، بایلقلرمز بیرنده اولور ایسه آخرت اشلر من نیده تعمیر اینتک یئکل اوله چقدر . كرك قایسی علملکنک اولسون فضیلتی ودرجه سی حقنده قرآن آیتلری بیک کوبدر «بلگانلر ایله المکانلر، قارانغولق ایله یاقتیلق، کوزیلر ایله صوفرلر مساوی اولور می ؟ البته اولمازلر» . مفهومنده گی آیتلری بوجمله دندر . الحاصل علم مطلقا شریف و عزیز اولوب زماننده نه کیی علومگه احتیاج قوتلی ایسه آنی اوگرنمک فرضدر .

اسکی زمانلرده هر علمنی حرمت و رعایت ایتدکلرندن اسلاملر آراسنده بیک بیوک ذاتلر یتشوب بتون دنیانی علم نور یله یاقترتمشلر ایدی . همده علم اهللری پادشاهلرنک تور و نده، آنلرنک مجلس و صحبتلرنده اولوب هیچ ملت و دین آیرماسندن باشقه مجرد علمی سایه سنده الوغ درجه و منصب لرغه بنهشلر ایدی .

اندلس و باشقه مملکتلرده هر کیمسه ننگ درجه و قوتنه کوره کتبخانه لری اولوب حاضرگی زمانده مسلمانلر جهالت و تعصبلر ایله تفاخر ایتدکلری کیی اول زمانلرده کتب نفیسه و قیمتی اثرلر یله ماقنا نشورلر ایدی . علم، معرفتنی آیاق آلتنده ایزدیگی قوم و ملت ذلیل و سفیل قالوب کندوسی باشقه لر آلتنده ایزلمگه محکوم اولمقی جناب حقنک سنتیدر ؛ اوشبونک ایچون اسلاملر آراسنده علم و معرفتنک درجه و قدری یوغالوب اعتباردن توشدگی وقتدن بر و مسلمانلر خور و اسیر اوله رق پاشا مقده لر در .

عزت و هرمتکه بنار ایچون مطلقا علم و معرفتنی بلند و یوقار و پوتارغه تیوشدر .

علمنك ادبلىرى

علم ومعرفتنىڭ قدر وحيثيتىنى صافلامق ايچون انسان علمى ايله عامل اولورغه تيوشدر. خلقغه خيبر وسلامتنى تعليم وتفهيم ايدوب كندو نفسنى بر طرفه طاشلاغانلر يعنى علمى ايله عامل اولمغانلر باشقه لرنىڭ كوزىنى ياقتور توب كندوسى بانوب بتمكده اولغان قند يلىگه بگزه مكددر. همده عالم اولمق استگانلر تحصيلده اويالمازغه و بلمد يكنى صور اودن غار نماز گه تيوشدر. امام غزالى^(۱) حضرتلرندن (بو قدر علمنى نصل و كيملردن اوگرانديگن) ديه سوا ل ايتد كلرنده « هر بيلمديكنى صور امدن غار لنمد، كوچك و بيوك دوست، دشمن، عالم و جاهل اولسون هر كيمنىڭ سويلدگنى گوزلچه دكلادم» ديه جواب و يرمشدر. كتابلردن بيش آلتى فائده سز بحث بىكلا بطوغرى كىلگان هر يرده كوتار لوب قچقمرق علمنىڭ ادبندن غارج بر اش اولوب بو كىي آدم لر گه جاهل، احمق دىنلور. اورن وكشيسنه كوره سوز سويلاب الاهم قاعده سينه و عايت قىلمق همده هر كيمنىڭ جراحت و آغرىقنه كوره دوا و يره بيلمك علمنىڭ آبروچه زينتلرننددر.

علم بولىنه كرگانلر هر فننىڭ صره سيله واروب بىگرا كده استعداد و قابىلىنى سوق ايتكان فنىنى اختيار ايتملى. جناب حق هر كيمده بر درلوشىگه استعداد يار انمشدر، استعداد سوقنچه كيدوب

(۱) امام غزالى بيشنچى عصرنىڭ بيوك علماسندان اولوب ۵۰۵ نچى سنه^ه هجرىده وفات ايتمشدر. طوقوز يوزگه قريب تاليفاتى وارد؛ كندسى طوس شهر ينلگدر. فقير بر كمسه نىڭ بالاسيدر؛ بيك كوب يرلرنى سياحت ايتدى وفات ايتد كنده ايللى بيش باشنده اولمشدر.

برفنده متخصص اولوق هر علمدن بر آزيغمقندن البته خيرليدر
 چالشوق، هر بيلدگني خاطرده طوتارغه غيرت ايتمك، استاذ
 وكنابني حرمتلو طوتوق، اوقديغي درساريني محاكمه قيلورغه اوگرنمك
 تحصيل علمنك شرطندندر.

وقت

آلتوندن قدرلي جوهردن قيمتلي بر شي وار ايسه اولده
 وقتقدر، عوادتنك اوزوب طورمقندن عبارتدر. طوغر و سي
 وقت سنك هر درلو اشني اشلرگه كوچك يتهچك فرصتكدر. بر
 ساعت اونمك، اختياركنه اولغان فرصتك ضايع اولدي ديمكدر.
 هالبوكه شول فرصت اچنده بر درلو فائدهلي اش اشلرگه اختيارك
 واردر، حيوان اوزينك وقتني تلف ايتمز. ياسيهرمك ايچون آشامق
 وياغود خنمتهله انسانلرغه فائده ويرر، سيمرر ايسه ايتي ومايي
 ايله ينه فائده كيترر. آدم بالاسيده عمر و وقتني مخلوق اولديغي
 شي حقنده صرف ايتمك تيوشليدر. فرصتني غنيمت بيلور ايسه
 هر آدم وقتني استفاده ايله بيلور.

اگر بر آدم وقتنك شريف وعزيز بر شي ايدگني تقدير
 ايدر ايسه امين اولمكه اول آدم، مريني مسعود و راحت اوله رقي كچورر.
 وقت نقددر. آني ضايع ايتكانلارنك يالكوز بازارارني ايلانوب
 بوش قول قايتقانلادن فرق يوقدر. علمادن بر ذات « آلتوندن
 ايكي ساعت غائب ايتدم هر بري آلتوش آلهاسلي دقيقه گه تقسيم
 ايلنمش شول ايكي ساعتني فايذارمش كيمسه گه خن بنه لر. ويرلسه ده
 آرد. فقط آنلرني كير و قايتارغه هيچ كيم نك الندن كلمز » ديمشدر.

بر ساعت اچنده حکمانڭ حسابنه كوره دورت منڭ بالا طوغوب
اوچ منڭ آدم اولمكدەدر. بيل كىبى كچوب طور مقده اولغان بو ساعتلر
آراسنده نه قدر انسان طرشوب مشقت چىكمكدەدر .

كەمى لرى، بىر آستنده فارانقولده آغر خدمتلر ايله مشغول
اولور. آنالار، قوچاقلرنده انسانيت خادىمى اولهچق بالالار تريبه
قىلور آنالار، تشكىل ايتدىكى عائله سنڭ سعادت ومعىشتنى تامين
ايچون غىرت ايله كسب ايدىر. اشته بر ساعتنڭ قيمت واهىيتى نه
قدر. بيوك اولدىغنى بىلانغه شو سوزلر يتسه كركدىر .

وقت، قار صوبى كىبى آغوب طور مقدهدر. بر ساعت،
حياتمنڭ اوتوينى آڭلاب طورر . ايندگولك، حسن نيت اچنده
اوتمش ساعتلر انسانغه كىلچكده مكافاة كوستىرر : بوز وقلق ،
ياوز نيت ايله غراب ايدلمش كونلر انساننى بد بخت، سفيل ايدىر .
هر كون يڭى كون آچلمازدن اول كندوڭكه بر مسلك بر
اشنى تعيين ايت ، كچه چك ساعتلرنى نيچك اداره ايدى چكگنى
فكر ايت . جهاننڭ بو كونگى معهورلگى انسانيت ، ومدنيتنڭ
بو قدر ترقيسى البته معرفت ايبالرينڭ بو ساعتلر اچنده بتمىز
توكتمىز غىرتلرى سايه سندهدر . ملتارنڭ جاهل، كوچسىز سفالت
اچنده قالملىرى بوغىزىز ساعتلرنى بوش بوشنه كچوردكلرندن
وياخود زماندن خبرسىز قالب فائدهسىز شىلر ايله وقتلر ينى هلاك
ايتدكلرندىر . اوشبونڭ ايچون بر دقيقه وقتنى اورنسىز فائدهسىز
يرگه صرف ايتمك اسراف وعرامىدر . هر افشام كون بويوكچىردگنڭ
وقتلرنى محاكمه ايتىلمىدر . كونلك اشلر كنڭ هر بر ينه بر وقت

تعیین ایدوب شو وقتلردن کچوکدرماینچه اشلرکنی بر نظام
تختینه قویارغه اجتهاد ایتیلیدر.

ادب

ادب. هر بر احوال و عاداته شرع و عقل قوشدیغی ر و شده
بولنمقدر. ادب، کمالات انسانیه نك برنچیسندن صانالمقدهدر. ادبسز
كسه كرك عالم اولسون کمالات انسانیهغه واصل اوله آلامز.
بدنمز، قوت آلمق ایچون بیمگه، اچمگه محتاج اولدیغی کبی
انسانك عقلیده ادبكه محتاجدر. ادبلی اولمغان عقل قورالسز بهادرغه
اوخشایدركه هیچ بر وقت اش كوره آلامز. بالعكس دشمانلرینه
مغلوب اولور. ادب زینتیه زینتلمگان آدم دشمانلرینی سويدرر،
دوستلرینی محزون ایدر ادبسز بر آتازك بالاسی ادیب و فاضل
اولور ایسه آتاسینك عیب و نقصانلرینی اورتور. اگر بالا ادبسز
اولور ایسه آتاسی نه قدر شریف و بیوک اولسون آتاسینك
درجه و فضیلتنی محو ایدوب عائله آراسینه یمسزلك و بعثسزلك
ساچار. هر شی کو بایدکچه اوچوزلانور، ادب ایسه نه قدر
کوبایسه قیمت و بهالنور. سوزنك قیصقهسی ادب عقل و ایماننی
نورلاندریچی و سلامتلكنك سرمایه سیدر. بونی تحصیلنك چارهسی
ادبلی و تربیهلی فاضل آدملر ایله الفت و انسیت ایدوب تربیه
وادبدن یالانغاچ قالغانلرننك مجلسینه کرمکدن صافلانمقدر.
(ادبسزلك) قانون اخلاقنك رد ایتدگی ناچار اشلر ویمان
سوزلرنی هیچ اویالماينچی اشلمك و سويلمكدر.

ادب سزای، هیچ بر وقتده معذور دگلدر. همده بونلر هیئت
اجتماعیه گه ایند گولک و خدمت ایتمز لر. بونلردن استقل چک بر ایند گولک
وار ایسه اولده اچمزدن چیغوب کیتملر یدر. *تائیک و تائیک*
انسان؛ هر اشدده اعتدال جانبی رعایه قیلوب حاله طبیعیه سند
اولغان زینت ایله زینتلمگه و حرکات سکنا تنده تکلفی و نفسینه
آغر کیلورلک هر قیلانمشدن یراق اولورغه تیوشدر.
دینا ایفاسنه مجبور اولدیغمز بر طاقم رسم وادیلر واردر که
بونلرنی اوتهمک هر مؤمّنک ایلیک وظیفه سیدر. مثلاً وجودمز پاک اولوق،
تمیز کیوملر کیمک، افران وایید اشلرگه حرمت و رعایت، کوچکلرگه هر
وقت لطفی ایله اولوق، مؤمنلر بری دیگرینه معنوی قوند اش اولدیغنی
بیلوب هر کم ایله قوند اشچه معامل ایتمک، بر بریل اوچراشدیغنی
وقت صحت و عافیتدن خبر صوراشوق، وعده گه خلافق ایتمک،
بالغان سویلمک، خسته اولغانلرنک زیارتینه کیتمک، امانتکه حیانت
ایتهمک، نزاکت و تملی سوزلی، آچق یوزلی اولوق. برینک اذنی،
رخصتی اولدیغنی حالک مالینه قول اوزاتموق، بیوکلرگه، آنا و آنا. استاذلرغه
اطاعت ایتمک، الحاصل انسانلر قاشنده کیلوشسز کورنه چک هر در او
افعال و حرکاتدن صافلانو ب گوزل فعللرگه عسادت ایتمک و هیچ
کمه نی رنجتمه مک، ملتنگ قدر. و شرفنی بیلوب جانندن آرتق
سومک آداب دینیه ننگ مهملرندن اولوب بونلرغه کمال دقت ایله
رعایه ده بولغانلر کمالانکه ابرشور لر.

«جاهلر اهل علمگه دشمناندر» ديهش. جهالت، فکر بشر ايچون قارانغو بر كيچه وهر درلور ذالتنگ آناسيدر. بيلمكنى سؤ استعمال ايتمك و بلمهسى لازم اولغان شيلردن باشه سنى اوگرنمك جهالتدر. بر وقتلر عراق حكمدارلارندن برى علمادن برينه آچيغى كيلوب ايك بيوك جزا اولمق اوزره جاهل واحمقلردن بر يله حبس ايتمشدر.

جهل بسيط

بر خسته لقدر كه مبتلا اولغان كهمسه بر نرسهنى بيلماز فقط بيلمديكنى اعتراف ايدر، بو ابتدا مرده مذموم دگل ايسه ده لكن جاهل قالمق بيك مذموم اشد. بناء عليه بيلمكنى اوگرنمگه جهد ايتمك لازم در.

«جهل مركب» بر خسته لقدر كه مبتلا اولغان كهمسه بر نرسهنى بيلمز و بيلمكنى دخى بلميوب بل م دعوا سنده اولور. جناب حقتنگ بر درلو عنايتى ايرشه رسه دواسى آغر بر خسته لقدر.

امراض نفسانيه دن ايكنچيسى «غضب» در.

غضب، انسانلرغه دشمنانلرننگ تعرضندن صاقلانمق ايچون جناب حق طرفندن احسان بيورلمش بر قورتندر. بر كهمسه عقل و حكمت تدبيرينه ايباروب حلم لازم اولغان يرده حلم، شده لازم اولغان يرده شده كوسترر ايسه، غضب قورتندن استفاده ايتمش اولوب ممدوح صانالور. اگر حلم اورننده شده و شده اورننده غضب كوسترر ايسه الحاصل افراط طرفينه كيدلور ايسه قبيح صانالور.

غضب بر آفتدرکه ايك لطيف واياك گوزل بر وجودنى
مجنون بر حالگه قويوب صاحبنى تمميز وادرا گدن چغاروب قان
اچوچى بر حيوان صورتينه كرتور. قانى غضب زماننده انسان
دوشنيك وسويلمك اقتدارندان چيغوب يالگز باغرور چاغرور
كهمهنى كورمز، قولاقلى ايشتمز اولور. توسى بتمش، يوزلىرى
قزارمش، كوزلىرى مدهش بر حالگه كروب نفس وصولوشندن هر درلو
جنائتنى اشلرگه حاضر اولديغى آكلاشيلور.

اول وقتلرده آنى بو حالدن، دين وقانون نصيحتلىرى هيچ بىرى
منع ايده آلماز. اگر بو كهمه شو وقتده كوزگيگه باقوب فصل
غريب ومدهش بر حالگه كرديگنى كورمش اولسه ايدى احتمال
مدت عمرنده دهابر دفعه غضب لهمازگه بيمين ايدر ايدى.

بو كى غضبلر بر جنت ايله باشلاب او كنج وندامت ايله تمام
اولور غضب قبارديغى زمانده آنى تسكين اياچون درحال جناب حقنك
گناهلو بنده لر حقنده اولغان عفو و مرحمتنى تفكر وانتقامنك فنا بر
اش اولديغنى تذكر ونتيجه سينك قباحتنى ملاحظه ايتمليدر. غضب
عائله آراسنده طوغار ايسه درلو درلو راحتسزلىكلر ويولسزلىقلرغه
سبب اولور. ايبداش و خدمتكارلرغه قاتيلق كوستروب آنلرغه
آچيلانمق آنلرنك كوكل خوشلغنى كيدررگه سبب اولور كوچ
ورنجش ايله كوردكى اشد هيج بر وقت خير ومنفعت اولماز. انسانغه
سوه سوه اش اشلتگان طائلى نل، كولر يوزدر.

(۱) امام شافعی حضرتلری «قلج و سونگو ایله حاصل اولمغان بیک کوب اشلر یمشافلق و ملایمت ایله حاصل اولور، غضبناک ضرری صاحبنه قایتور» دیمشدر.

امراض نفسانیه دن دخی بری «حسد» در
 حسد، بر آدمده اولغان نعمت و راحتدن حضور سز و قایغولی اولوب آندان اول نعمتلرنک زوالینی استمه مک دیمکدر.
 حسد، طمع و قهوسزلقدن همده نادانلقدن یعنی جمیع کورکام اشلرنک بر آدمده جمع اولنوب بتمگی محال ایدگنی بلممکدن طوغار حسد اخلاق ذمیه ناک الضرر لوسیدر. شیطاننک سعادت ابدیه دن محرومیتنی حضرت آدمگه حسد و استکبارندن اولدی.
 حسد هر کمده بولور ایسه ده درجه سی مختلف اولور. بعض آدمنک حسدی خیالندن کلوب کچر، بعضینک اچنده بر آز قالدقد نصره عقل و انصافینک غالب کله کیله زائل اولور. بعضیلرنک ایسه نفسنده قرار تابوب کتد کچه آرتور. حقیقی حسدده بودر. بوزوق نفسلی آدملر هیچ مناسبت و آالش و یریش اولمغان کهمسه لرگه و ارغانچه قور حسد ایدوب آنلرده اولغان نعمتلرنک زوالنی استرلر. حسدنک ایاک فنا خلقدان اولمقینک سر و حکمتنی چناب حقه قارشو اعتراض اولدیغندندر. چونکه حاسدنک حسدی «یاری سن بو نعمتلرنی ویره چک آدمنی بیلمیورسک بکا ویرلورگه

(۱) یراق بابالرنک برینه نسبت ایدلمش امام شافعی حضرتلرنک اسمی محمد بن ادریسدر. ۱۵۰ نچی هجریه ده غزده طوغدی درسته چغارلمشدر، وفاتی ۲۰۴ نچی هجریه ده مصرده در. علم فقه کبی چیکسن بر علملکنک اساسنی قور و چیلرنک بریدر.

تيوش بن اهلرک ايدم» ديهکدر. جناب حق بونڭ چزاسنى
آرتدزمق ايچون حسد قيلنميش آدمنى نعمت وراحت اچنده غرق
ايدوب حاسدنڭ راحتسزلىكنى آرتدزر،
حکمدان برى «صاق اول حاسدنڭ اوستينه بلا استمه اول
بدبخت بلاسنى تاپميشدر. چونکه محسودگه شادلىق ايرشيدگنده
حاسدنڭ قايفو وحسرتى آرتور» ديهمشدر. اوشانداق آراسطوغه
(۱) حاسد نيچون هر وقت قايفولى ديدىكلرنده «بيچاره نڭ يوگى
اغردر، بتون شاد آدملرنڭ قايفوسنى صرتنده طاشيدر» ديهمش.
عرب شاعرلرندن برى «اى محسود ذات اسن همان حاسدنڭ حسدينه
صبر ايله، چونکه صبر آنڭ قاتليدر» ديهمش. جناب حق دخى حسد
قيلغو چيلارنڭ شرندين استعاذه ايله امر ايتميشدر. حسد؛ غيببت،
بهتان، سوؤظن كى قانون اخلاقنڭ رد ايتدىقى قبايىنى طوغددر.
اگر بر آدمين درجه ومالينڭ زوالنى آرزو ايتميهرك
كندوسينڭ دخى آنڭ كى درجه ودولتلىرگه ايرشونى تلاسه بوگا
«غبطه» اسمى ويرلور: غبطه ايسه مذموم دگل بلىكه ممدوح بر صفتدر.
يغشى وگوزل اشلردن اورنهك واولگو آلمق هر كىمگه
تيوشلى بر اشدر: افندمز عليه السلام «مومن غبطه قيلور منافق
ايسه حسد قيلور» ديه برينى ديگرندين آيرميشدر.

(۱) آراسطو؛ يونان حكماستندان اولكوب علم و حكمتنى افلاطوندان آلمشدر.
رياضيات وطبيعى بىك چوق شيلرنى توضيح قىلدىغندن همده منطق علمنى
توزدىگى ايچون «معلم اول» لقبى آلمشدر. سوگندىن كىلمش حكيملر بونڭ
اثرلردن بىك چوق استفاده ايتميشلردر.

امراض نفسانيه دن دخى برى جياست در،
جياست: قورقاقلى ديمكدر، قورقاق آدم وهم و خيالىنىڭ
اسيرى اولوب هر شيدىن حتى كندو كولتكه سىند قورقديغى
ايچون جمعيت اچنده فائدهسى كوتله چك هر انسانلردن سانالماز.
جياست: انسانلرنىڭ دنيا مصلحتلرينه ضرر كيتروب مالينه
ظالملرنىڭ كوزى توشويينه سبب اولور. قورقاق آدملرنىڭ سوز و وعده
سينه هيچده اعتماد ايدىنر و آنلر ايله برابر يولغه چقمق همده صبر
و ثبات لازم اولغان بىلرلده بولنمق جائز اولماز.

قورقاقلى طبيعى مو؟ يوقسه عادتدن كلور مو؟ دبولسه بىر طبيعتنىڭ
مدخلى اولسه ده اصل سببى الفت و عادتدر ديورمز.

چونكه هر وقت قرلرده يوروب دشمانلرينه قارشو صوغش
آچقان بدويلرنىڭ كچوك و بيوكلى حتى قاديلىرى قورقونىڭ نه
ايدگنى بلمازلر. بالعكس شهرلرده طوغوب اوسكانلرنىڭ كوبسى
بولمىلرندن طشقه چيقمازلر. ديمك كه انساننىڭ جسارت و يا جياتنى
اولا آنا و آنا تربيه سندن، ايكنچسيدة الفت ايتدىگى كمسه لرنىڭ
حاللى تاثيرندن كلور. قورقاق بىر آدمنىڭ جسارت كسب ايتىمكى
ممكن دگلدر ديه آلامىز. يول يورگانلر، هر وقت يوركلى، جسور
آدملر ايله الفت ايتكانلر تجر به سايه سنده آقرنلى ايله جسارت
كسب ايتىمكلرى ممكن در.

لطيفه يوزندن سويلرلر كه: بىر آدم غايت يوركسىز قورقاق
اولوب كيچه لرى اورامغه چيقماز ايمش. كورشولرندن بىر بىر
كون «برادر كيچه لرده اورامغه سنده چق نيچون قورقاسنىڭ؟ اگر

قارشوڭده بر بر فارالتی کورر ایسهڭ اوستینه طوغرو وار، سن
نیچك قورقور ایسهڭ اولده شوپله قورقاقچ، سنڭ یورکلی ایدکلی
کور دکن سنکره هیج شبه یوق قاچوب کیدر» دیه بو آدمنی
یورکلندر مک استمش.

بو آدمده بر آز فکر ایتدکننصره یوق، یوق برادر! بو
اش اولماز. چونکه بو نصیحتنی اول آدمده اشمس اولوب، اولده
بنم اوزریمه طوغرو وکلسه بن نه قیلرمن؟ دیوب جواب ویرمش.

امراض نفسانیه دن دخی «تنبللك» در

تنبللك: ممکن اوله طور وب اشدن کوچدن چینگلوب او طور مق
وهر اشده آغر آغر حرکت ایتمک دیمکدر،

تنبللك، علم اخلاق وهر ادیان قاشنده مذموم در. هر ضرر
وهر درلوز یا نلر تنبللكدن حاصل اولور. تنبللك فقیر و مسکینلگه
سببدر. (بطالت) تیک باتمق نه صورتده اولسه اولسون مذموم در.
افندمز علیه السلام امتنی تعلیم ایچون بر دقیقه بوش اش سز
طور میوب هر وقت تنبللكدن صغور ایدی. زمان سعادتده رسول
الله حضورینه بر جماعت کورشمگه کرمشدر ایدی، بونلر
اچلرندن بر ایددشدرینی کوستروب «یا رسول الله بو ذات
یرمزده زهد و تقوالق ایله معروفدر هر برمز بوگا اطاعت فیلمقده مز.
حضور نگرغه کیلدکمزده یوللرده نماز و نیازدن باشقه اشده اولمادی،
دیهرک مدح ایتدیلر. جناب حضرت رسول کندوسینه مخصوص
بر نزاکت ایله «آکا یوللرده کیم خدمت ایتدی و حاجتنی فایسگز
اوتهدی» دیوب صور ادیغنده آنلر «یا رسول الله بز اشدک حاجتنی

بز كوردك» دیدیلر. رسول اکرم حضرتلری اویله ایسه سز بو.
آدمنی مدح ایتمه گز بلکه اشلکسز و بالقاولق ایله ذم ایتمه گز « دیدی
عقللی آدم تنبللکنی اختیار ایتمهز حتی تنبل آدملر ایله الفت
وانسیت ایتمکدن صافلانور.

انسان، صاغ و سلامت اولدقچه بر اش ایله مشغول اولملی،
یعنی علم و معرفت تحصیل، صنایع و تجارت کبی ابناء جنسنه
فائده لی شیلردن برینی اختیار ایدوب آنکله مشغول اولمیلیر.
بونلردن بر یله مشغول اولمغانلر صوڭ کونلرینی فقیرلک،
مسکینلک رذالت ایله کچر لرلر. تنبللر معذور. دگللردر. چونکه
تنبللکنی آقرون آقرون بتورمک ممکندر. بونڭ چاره سی: بیوک
آدملرنڭ ترجمهء حاللرینی اوقوب آنلرنڭ همت و غیرتلرینی
کورمیده آنلر کبی اولق آرزو سینه کروب چالشه منی اختیار ایتملی در.

امراض نفسانیه دن دخی « کبر » در

کبر، کندومزنی هنر و صنعتده، علم و شرافنده باشقه لردن
اوستون فرض ایدوب باشقه لرنی خور و توبان کورمکدر.
یالکز کندوسنی بیوک کورمک تکبر اولورغه کافی دگللر.
چونکه بر کمسه کندوسنی بیوک کورمکیله برابر باشقه لرنی ده
بیوک و یاخود مساوی کورر ایسه متکبر اولماز. تکبرلک ایچون
آدم کندوسینه بر مرتبه و باشقه سی ایچون دخی بر مرتبه اثبات
ایتمک، بعده کندی مرتبه سیننی دیگرینڭ مرتبه سندن اوستون
کورمک ایله بولادر.

کبر و عظمتغه سبب : علم ، نسب ، جمال ، مال ، کبی بر نیچه
شینی صانامش لر ایسه ده عقلی آدم بونلرنک هیج بر یله کوتارلماز .
انسان ، ابتدا ، یارادلشنی و بر آزدن اولوب جسدلری
قورتلرغه رزق اوله چغینی و هر شده عجز ونقصاننن و هر اموره
ابناء جنسنه محتاج اولوب طوردیغنی خاطرگه نوشورملی . افندمز
علیه السلام « کوکلنده ذره قدر تکبرک اولغانلر جننکه کرماز » دیمشدر .
عجب ایله کبر بر برینه یقین صفتلر ایسه ده آرالرنده بر آز
آیرما واردر . مثلاً بر آدم بالکنز باشینه عجبلمکی ممکن ایسه ده
تکبرک اینمکی ممکن دگلدر . یعنی کبر ایچون تکبرک ایدوچی
وایدلمش کسه لر کیرک اولور . انساننک عجبلمگی کو برک وقت
مداهنلرنک مبالغه لی مدح لرندن و اورنسر تعظیم و تکریم لرندن کلدیگی
نجر به ایله بلنمشدر . انساننک مدح و تعظیمی یاراتمقی طبیعی بر
اش ایسه ده آگامغور اوله رق عجبلمک عاقل اشی دگلدر . عقلی
آدم کندو درجه و مرتبه سینی گوزل آکلار . حقنده سویلنمش
سوزلرنی تدقیق ایدوب تیوشنچه حرکت ایدر .

حسد و کینه کبی بوزوق خلقلر کبر و غروردن طوغار . کبرلی
آدم دنیا ده کندوسندن باشقه سنی کورمیه رک مخالفت اینکان آدملرگه
آچیغلانوب نهایت اچنده آنلر ایچون دوشمانلق صاقلار . همه
انتقام (اوچ) آلیق ، ایچون فرصتی کوزه در ،

امراض نفسانیه دن دخی « طمع » در

طمع ؛ بر نرسه نی شدت ایله طلب و امید ایتمک دیمکدر .
مرض و طمع علم و معرفت تحصیل یولنده اولسه مهروح اولوب اگر

مجرد نفسنك لذتى ايچون اولور ايسه مضموم در . طمع و حرص
 آدملرگه بيك كوب فناقلر طوغدر . هر بص آدم دائما حيوانيت جهنينة
 خدمت ايدوب كيچه وكوندوز دوشنديگى شى لذت حيوانيه سى اولور
 امام حضرت على^(۱) «طمع منگولك فوللقدر» ديمش . چونكه
 بوگا مبتلى اولغانلرنك خلقه اختياجى كو بايوب هر زمان اسير
 بر هالده ياشارلر . بو ايسه هر طوغمش انسانغه اسارتدن باشقه
 بر شى دگلدر . طمعكار ، طمع و حرص سببلى بساي اولور ظن
 اولنمسون اول بيچاره فقر و ضرورت قورقوسندن هر وقت فقيردر .
 طمع ، و حرص آدمنى آلىش و يرشنده هر درلو معامله سنده
 حيله و يالغانغه اوسترر طمعكار آدم سكسان توفسان ياشلك اولوب
 قول و آياقلىرى قالنرادىغى هالده هنوز يغمق يالگىز فزانمق ايچون
 چالشور . ملت بولنده و يرونى دوشنمز ، صورالديغى تقديرده
 بتون وجودينى دهشت وقايغو استلا ايدوب درلو درلو حيله لر ،
 بهانه لر تابار . نهايت بر كون اجل يتشوب ياقالار . سوكلو مال
 ودولتى وارثلر اراسنده تقسيم ايدلوب بتون اجتهاد مشقتلىرى
 شره سز قالور . الله قاشنده قورقنچلى حسابلىرى بونك اوستنه يوكلانور .
 دنيا تركلكمزنك كوندن كون بوز ويلوب آچ ، يالانغاچلرنك
 بلدن يل كو بايوى ، اوستنى اوستنه رذالت وسفالت آرتوب بتون
 دنيا ظلم اچنده قالوى البته حرص و طمع بلا سيدر .

(۱) حضرت على رسول الله نك عمى ابوطالب نك اوغليدر ، اصحابنك ايك ذكى ،
 ايك عالم و حكيملر نك ندر رسول الله دن ۳۲ ياش كچوك اولوب صبى وقتنده اسلاميتنى
 قبول ايتدى ؛ رسول الله نك قزى حضرت فاطمه نى نكاحلىدى عثمان رضى عنه نك وفاتى
 سونگره هجرتنك ۳۲ نچى سنه سنده خليفه اولوب پيش سنه طورر طور مزده ظلماقتل اولدى .

امراض نفسانیه دن دخی «حیل» در

حیل آدامق نیتیل، اشلنگان اش ویا سویلنگان سوزدر.
حیلده اساماضر فصل اولدیغدن مذمودر. بر مجبوریت اولمیوبده
محض کندینه فائده ایتمک ایچون اولدیغی حالده حیل، ظلم اولوب
فاعلی دنیا و آخرته مسئولدر. ییلان کبی ظاهرا گوزل توسده
ورنوب بر لرگه قدر باشلرینی ایگان آدملرنک طوزاقلرینه طولمق
بیوک خطادر. بونک کبی خطالردن صافلانق درایت و تجربه ایله
میسر اولمچقدر. علم و بیلگی صاحبلرینه چولمنک قریق و یا
بتون ایدکنی بیلیمک ایچون یگل گنه بر چیرتمک کافیدر. تمثیلات
یوزندن سویلر لرکه: بر وقت آچ بر تولکی طاقلا. طوردیغی
اویاغه کیلوب فپوسندن نازک بر طاوش ایله قپونی آچکز
دیور، انچ، سز کیمسز دیوسوال ایدوب تولکی «بن یقینداغی
کورشیلرگزدن بری، بوکون سزنگ خانماردن برینک خسته
اولدیغنی ایشتدمده حال بیلور ایچون کلدیم، جو ابنی ویرر. انچ
«الحمد لله جمله مز صحت و عافیتده مز بو تشریفنگزدن ممنون
اولدق اچکه کر میوب کیری کیتسه نگز بز بیگراک ممنون اولمچم»
دیه تولکینی امیدسز ایلهر انچنگ بو عاقلانه جوای شبه یوق که
اولا بوکبی واقعهنی باشندن تجربه ایتدکی نصکره حاصل اولمشدر.

امراض نفسانیه دن دخی «ریا» در

ریا؛ کشیگه کوسترو، اظهار قیلوقصد یله بر اشنی اشلمکدر.
بو حالده ریا اخلاصنگ کپروسی دیمکدر. مثلا صوفی و تقوی

دیسونلر ایچون چالما و چاپانلرغه بورنمک، عالم وفاضل دیسونلر
دبه وعظ ونصیحتلر ویرمک کشی کوره چک اورنلرده نفل نمازلر
اوقمق همه سی ریادن در. ریا غایت قبیح برصفتدر.

ریالی آدم یوزینه قویدیغی ماسکه سنی مقصدینه ایرشکانچی
یوزینه طوتوب آندان صوڭ چغروب آتار. ریالی آدملرده
جدیت «چنلق» برشیگه اخلاص باغلامق اولماز. بو هنرلر بل نادان
احمقلرنی آلداب هر درلو مقصدلرینه ایرشورلر ایسه ده حقیقتنی
کوررگه و بیلورگه اجتهاد ایدوچیلر بونلرنڭ یالغان حرکتلرینه
آلدانمزلر. ریالی آدملر عادی گنه اشلرگه استغفار اوقوچان
اولسلرده اولاقده ایکان بیک بیوک گناه و قباحتلکلرنی سوه
سوه اشلمکدن چیرکنمزلر.

بو کییلر حقنده عرب شاعرلردن بری: قباحت و آنڭ
فورقچلرینی یاد ایدوب کموش صاوت ایله صو اچمکنی مکروه
کورگان کشیلرگه عجبکه قلام حالبوکه طوغری کلدکده بونلر
کوشنی صو یرینه اچمکده لردر مآلنده: عجبیت من شیخ و من زهده
تذکر النار واهو الها. یکره ان یشسروب من فضة. ویشرب
الفضة ان نالها. شعرینی سویلمشدر. ریالی آدملرنڭ دوستلغنه
طایانوب اش اشلگانلر برنجی آدمده یول شاشروب فارانقولفده
خیران قالوب قالورلر. کیوم وصالوملر ایله تقوا کورنوب اچاری
هر درلو بوزوق فکرلر یاوز نیتلر ایله طولو آدملر زمانمزه بیک
کوب اولدیغندن بوکییلرنی آدملر صره سینه قویمه قن صاقلانمیلیدر.
درست باشقه لرنی یاراتورغه تیوشدر. لکن بونڭ ایچون ریا
یولینی توتما یوب صاف قلبی اولملی. معناسز اورنلرده ویالغش

فكرلارگه موافقت ايدوب (الله) دېوب او طورەق رىادر. انسانلارنىڭ
فكرلار يەنە موافقت اينىمك ايچون بيوك بىر اوچا ولازىم در. باشقەلارنىڭ
فكر ومشر بلرىنى عقل وشرعگە اولچاب آ كا كورە حكم يورته
پىلمك قوتنە مالك اولورغە اجتهاد ايتىلى. انسانلار عموما ديورلك
كندو كىمچىلىك لارنى كورمىدكلرنى باشقەلارنىڭ رىا ومداهنەسنى
قبول قىلورغە حاضر طورر. بىناء عليه باشقەلارنىڭ رىا ومداهنەسنە
قاينىمىدىن صافلانورغە تىوش.

امراض نفسانيه دن دخى «ظلم» در

جناب حق آدملىرى حقوتدە مساوى ايدوب خلق ايتىمىدر.
اشتە بىر آدمنىڭ جناب حق طرفىدىن تعيين قىلغان حقينە تجاوز
قىلمق ظلم در بىر كىمىسە ظلمنىڭ فىئالغى آ كلامق ايچون بونىڭ باشقەلار
جانىدىن كندوسىنە قىلناچغنى فرض ايتىسون اولوقت نە در جەدە
قىبح برشى ايدىكى معلوم اولور. مظلومنىڭ آھى اونكون قىلچار كورمىد
گى اشنى كورر. مظلومنىڭ دعاسى ايله جناب حق بىنئندە يالغىز بىر
پردە اولدىغنى بىلگانلر بو كىمى قباحتكە ارتكابدىن صافلانورلر.
ظلم، بتون فكرنىڭ حر كاتنە سد چىگوب ملتلىرىنى جانسىز قويار
تارىخلردە يالغىز اسملىرى قالمىش ملتلىرىنىڭ محو وانقراضينە سبب
باش آدملىرىنىڭ اھالىگە واھالىنىڭ كوچلىسى كوچسىز يەنە ظم ايتدىكلرنى
ايدىكى معلوم در.

قرآن كرىمدە دخى «جناب حق ظالملىرىنى قورتارماز»
دىنامىمىدر. شرع وعقل فاشندە مەنوع و ضررلى شىللىرىنى استعمال
ايتىمك انساننىڭ كندوسىنە قارشو بىر ظلم در.

امراض نفسانیه دن دخی «تجهیل» در.

تجهیل، بر کسه گه نادانلق اسناد ایتمک و آنک سایه سنده کندو فضل و کمالتنی اورطاغه قویمق یعنی «سن بلمیسک بن بیلهم» دیمکدر. بوکا عادت ایتکانلار ایکی درلو قباحتنی اشلمش اولورلر. برنجیسی نادانلق اسناد ایتدگی آدمنی اویالتور. ایکنچسیده کندو علم و فضلنی کشیلر گه بیلدروب تکبرک ایدر. عقل و فطانت صامبی بر آدم بونلرنی قبول ایتمز. یعنی برکشی طرفندن سویلنگان سوز یالغش اولوب حقیقت حالگه موافقه اولسون سویلگان آدمک یوزینه بهروب آتی تکذیب. و تجهیل ایتمز.

بنم بیلدکمه کوره سویله اولورغه کیرک احتمال سزنگ خاطرنگزدن چمشدردیه رک یومشاقلق و نزاکت ایل تصحیح ایدر. بوبل گوزل و مناسب افاده لر ایله عقیقتنی بیان ایتمک ممکن ایکن اول آدمنی اویالتیق و مضطرب ایتمکده نه حضور و نه معنی وار؟ هر کیمگه «سن بلمیسک» دیمگه اوگرانمش آدمار یوقار و دهغی قباحست اشلرنی ارتکابدن باشقه نیچه فائده لی شیلرنی بیلودن محروم فالورلر. چونکه بو عالمده آمو کو بو معلومات آلمق هر کیمدن ایستمکله اولور. حتی فضالان بر ذائقه «سن بو قدر علوم و فنونی نیچک تحصیل ایتدک» دیوب سوال ایتدکلرنده «وقت ضایع ایتمیوب اوقومق و اوگرانمک، جاهل و کچوک هر آدمک سوزلرینی دکلاب موازنه و تدقیق ایتمکله قراندیم» جوابنی ویرمشدر. کشینی اویالتو

خورلاندرو فكريله سوزده آشقغان كيمسه لرنڭ كندو خطالرى
ظاهر اولوب محبوب فالديغى تجر به ايله بيلنمشدور.

امراض نفسانيه دن دخى «تحقير» در.

تحقير، بر كيمسه نڭ قدر و اعتبارينى توشرلك روشده معامل
قبيلقى ديمكدر. تحقير، كو برك وقتده بيوك وقتليلر طرفندن ضعيف
كو كئلى لرگه ايتلور. و آچديغى ياراسيده بيك كو چلك ايله نوزه لور.
تحقير ايدلگان آدم انتقام آلمق ايچون فرصت ايزلاب تدبير
قورديغنى ده يىخسى آكلارغه تيوش. بايلىق و هنرگه مغرور اولورق
هر كيمگه حقارت كوزيله قاراغان آدملىر صوڭ كونلرنده كندولرى
خور و مسخره اولوب قالورلر.

تحقير، سوز واش ايله اولديغى كىي يازو و اشارت ايله ده
اولور. هر وقت آدملىرى مسخره و تحقير ايتمكده اولغان نزا كئسزلىر
ذوق و لذتنڭ نه ايدكى بيلمگان جاهللىرى خوشلاندرغ يارار
ايسه لرده، ادب و تربيه صاحبلرى فاشنده مقبول اولمازلىر. استهزا،
تحقير يوليله يازلمش اثر و مقاله لرنڭ اهل ادب و تربيه فاشنده
اعتبارى يوق اولوب بو كىي يازولر محررلرينڭ نه اخلاقده
ايدكى كوستروب طور مقده اولغان تير مو مبتره لرىدر.

لسان .

لسان، وجو مزنڭ اجزاسندن بر كچوك كيمسه ك اولوب انساننڭ
شرافت و امتيازنى حاصل ايتكلن نطق و ايما آنڭ ايله حاصل اولور.

لساننڭ ايكى طرفى واردر بجز روح قلبلرنى تەگزورگە ايڭ
 ەزىز دوستلر قازانماغە و بىدبخت حياتلرنڭ ايڭ قارانغوساعتلر يىنى
 تىوير ايتمگە سبب اولغان شى، لسان اولدىغى كىبى بتون ممالكتلرنى
 خراب ايدوب بىلر چە آدملرنڭ تلفاتىنە و دنيانڭ آلت و اوست
 اولمىقنە سبب اولغان شىدە لساندر . عقل صاحبلرى انساننڭ
 اچندە اولغان فكر و نيتنى سويلدىكى سوزلردن آڭلاب صاحبڭ
 نە درجەدە ايدكنى بيلورلر، چونكە لسان عقل و فكرنڭ ترجمانى
 علم و فضلنڭ بياندر، انساننڭ سويلدىكى سوزى، اشلدكى اشينە
 موافق اولمى. سوزى اشينە موافق اولمىوب هر وقت كلامينڭ
 يوزىنى گوزل عبارتلر ايل زينتلمش آدملر بال جىماينچە قورتار
 آراسندە بىلاب يورمكدە اولغان بىر طاغم سوزى قورتلرغە اوخشاب
 باش آغرمىقندىن باشقە شىگە يارامزار . كوب سوز فوۋەادرا كىبە نڭ
 ضعيفلكىنە دلالت ايدر: حكما، «ديلىنى طوتمىغان كىشى آره سرە قولنى
 يوزىنە طوتار . و هر شىگە دىلىنى اوزاتقان كىشى قدر و شراقتىنڭ شول
 نىسبتدە آزالدىغىنى كورر» دىبشاردر . كوب سوزلىك بىر ەنر
 اولسە آز سوز و سكوت آندىن خىرلىدر .

امام غزالى سوزنى دورتكە تقسيم ايدوب: بىر قىسمى محض
 ضرر دىكرى محض فائىدە، او چنچىسى فائىدە سىيدە ضرر بىدە اولماز .
 دورتنچىسى ضرر ەم فائىدەسى اولور . محض ضرر اولغاندىن سكوت
 تىوش ەمدە ضرر و فائىدەسى اولوبدە ضرر طرفىنى قابلارلق فائىدەسى
 معلوم اولمىسە ينە سكوت آرتق، ضرر و فائىدە سىيدە اولمىغانى ايلە
 شغاللىق، ينە عقللىلراشى اولمىدىغىدىن عىن حسرتدر . ايمەدى دورتنچى قىسىم

قالديكە اولدە محض فائدهلى اولديغيدىر، بونىدە غايىت دقت ايله سويلرگە
تيوشدۇر، اوشبونىڭ ايچون سكوت ايتكان سلامت اولور ديمشلىر «
ديدى. سوز سويلر ايكان هر كىمسه نىڭ عقل و ذهنى يتدىگى قدر
سويلمك همده آچق هر كىم آكلاراق روشده اورتساچه طاوش
ايله سويلاب مجلسده سويلكانلرنىڭ بتور دىكنى كىنوب طور مق همده
سويلندىكى سوزگە التفات ايدوب دىكلامق آداب نىكلمدىر.

آفات لسان.

لساننىڭ بىر قاچ آفتلىرى واردىكى آنلرنىدە بىر م بىر م بيان ايدەيك.
كذب، واقعغە مطابق اولمىوب درستنىڭ خلافى اولغان سوزنى
سويلمك ديمكىر. كذب كىرك يىمىندە وكىرك باشقە خصوصە اولسون
قبيح وفواھىشدىن سانالمقدهر، حديث شريفده : دىن قىرنداشكە نه
قىر بىوك حياتندىر كە سن آكنا بىر شىدىن خبر و بىردىكك حالده
اول سنى صادق بىلەرك اوشانور حالبو كە سن يالغان سويلرسك
همده دىگر بىر حديثده (كذب رىقنى كىمتور) دىنلمشلىر. كذبنىڭ
پىچارلىغى كوستروب قرآن كرىمدە « كذبىنى ايمانى اولمغانلر
سويلرلر » دىنلمشلىر : اياك كچوك شىلر ده بىلە انساننىڭ اور
اختيارى ايله يالغان سويلمكى حقيقتنى تحقير همده وقار و
حيثىتنى تىزىل اولديغىدىن هىچ بىر وقتده يالغان سويلمك
درست دىكلدىر. انسانده نطق حقيقتنى سويلمگە مخصوص بىر قوت
اولوب دائىما يالغاندىن صافلانمق دىنا مقدس بىر وظيفه در. كذب
بىر بىوك كىناه در كە بونى عادت ايتكانلر ايكىنچىلىرىنى آلدامدىن

انت آورلر . فقط جناب حق فاشنده بيوك جزالرغه دوچار اولورلر .
بالغانچي آدملرنك كوبسي كونچي اولوب انسانني ياكلش يوللرغه
سوق ايدرلر . بناء عليه آنلرغه بر اش خصوصنده مشورت و رفاقت
ايتمك و آنلرنك صدق و استقامت دعوا ايتولرينه امنيت جائز
دگلدر . كذب ، تو بنده قبيح و مردود بر شي اولوب مرتكبي اعتبار سز
و صانسز قالور ايسه ده بر مظلومنك تلفدن فوتولمسي و يا بر مقصود
هر بي و يا خود ايكي آدم بينني اصلاح ايچون « صدق ايله باشقارمق
ممکن اولمديغي تقديرده » مباح اولور .
حتى افندمز عليه السلام « ايكي كشي آراسني اصلاح اينهش
آدم يالغانچي دگلدر » ديمشدر .

همده « اچنده مصلحتلر اولغان يالغان ، فتنه ني مشتمل طوغري
سوزدن يخشيدر » سوزي بو مقامده سويلنمشدر .

ايكنچيسي « ناملق »

ناملق ، برينك بر كمسه حقنده عيب و كيهچيلگنه دائر سويلدكي
سوزلريني كيدوب فلان سنك حقه شويله و بويله سويلدي ديهرك
اول كمسه كه سويلمك و يا خود بر طريق ايله بلدر مكدرا .

بويله بر عيب و خطا كوردكي و يا اشتدكي وقت هيچ كمگه نقل و فاش
ايتميوب اونو تمق تيوشدر .

بو ناملقني ذره قدر ايهان و انسانيتي اولغان آدملر قبول
ايتمزلر . كندوسينه نقل اولغان آدمگه لايق شولدر كه اشتدكي
سوزني در حال تصديق ايتمكدن صافلانمقدرا . زير اناملر فاسقار

اولوب آنلرنڭ شهادتلىرى مقبول دكلدر . آنلر بو كىبى سوزلارنى
عداوت وحسدلارندن اويدروب سويلدكلرى تجر به ايله بيلنمىشدر .
افندمز عليه السلام بركون اصحاب كرامگه « اى امتم سزگه
ياوز آدملردن خبر ويرهيمو؟ » ديدكنه قارشو اصحاب « يارسول الله
خبر وير » ديديلر . رسول آكرم ده « آدملرنڭ ياوزى نيمه يولنده
يوروب آدملر آره سنى افساد ودوستلرنڭ عيبلر ينى اظهار ايدنلر »
ديدى . افندمز عليه السلام نيمه نڭ قلبكه اولغان سوم تاثير ينى
آكلانوب « اصحابمدن برى ايكنچيسنڭ سوزنى بڭا ايرشدر ماسون
زيرابن سزگه صدر م سلامت ، قلبم راحت اولديغم حالده اوچرامقنى
سوم » ديمشدر .

حكمدان برى « مال واشيا اوغريلرندن بيگراك آدملر آراسنده
دوستلق ، الفت ، محبت سرفت ايتدكى آدملردن صاقلانورغه نيوشد »
ديدى . چينلر خسته آدملرنڭ جراحتلرينه قونوب آنى باشقه صحيح
آدملرگه آشلاب پچراندقلىرى كىبى قلبى سقيم ، طبيعتلىرى اشه كى
ناملر دضى آدمنڭ ايندگولكلر ينى كورمىوب فنالرينى آلورلرده
ساچوب يورورلر .

ناملق ايله مشهور آدملرگه الفت ايتمكدن صاقلانمق لازمدر .
زيرا آنلر كشىلرنى سڭا سويلدكلرى كىبى سننده باشقه ارغه سويلب
آرغه دوشمانلق سالورلر .

افندمز عليه السلام زماننده سوز يورتو ايله مشهوره ادبىز
ام جميل اسمنده كى خاتوننى تحقير مقامنده « خرمدان ايشكان باغ ايله
مويينه اوپون آسديغى كىبى آدملر آراسنده اولغان الفت ومحبتنى

بافوب بتورمك ايچون سوز توياب برندن ديكرينه بوشاتمقده در «
معناسنى، مشعر «وامرأته حمالة الحطب في جيدها جبل من مسد» ديه
فرآن كريم ده سويلمشدر.

او چنچيسى «غيبت»

غيبت، بر كهسه نك غيب وقصور ينى آرئنده ذكر ايتمك
ديمكدر. هر برسو نيتنى آكلاتهش اشارتلىر، اورينه كوره غيبته كورر.
غيبتنى سويلمك حرام اولديغى كى طكلامقده هر امدر. اوشبونك ايچون
بر ضرر خوفى اولمديغى حالده غيبت سوز لاگوچينى آچق بر
حالده اگر ضرر خوفى وار ايسه راضى توكل ايدكى آكلاتورغه
نيوشدر.

گناه اشنى آدم هيچ اولمزه سه بر نفس لذتى ايچون قيلور.
هالبوكه بو غيبتمدن هيچ بر لذت مأمول دگلددر. بالعكس غيبت
صاحبى كيله چك ايچون كندو باشينه بلا حاضرلمكده در. چونكه غيبت
قيلنمش آدم نك قولاغينه ايرشدكى وقت برانكسار قلب حاصل
اولوب انتقام آلمغه فرصتنى كوزه در.

غيبتكه افترا بهتان يالغان، كى بر نيچه حرام اشرفاتشور.
چونكه بونار اولمده چه سوز كيلشلى وياغملى چيقماز.
غيبت آدم حقى اولديغندن سويلدكى آدم توبه ايتسه ده
غيبت ايدلدىكى آدم كچمديكى حالده جناب حق عفو ايتمز.
اوشبونك ايچون افندمز عليه السلام «غيبتدن صافلا كز غيبت
زندان دخى فنادر» ديمشدر.

باشقه هر در لو گناهلر دن توبه ايتمش آدملر كور لمكده ايسه لر ده كذب و غيبت كپيلر گه عادت ايتمش آدملر سوزلر نده آندن باشقه لذت و حضور تابمقلر نندن طيولا آلمازلر . جناب حق قرآن كر يمه غيبتنى ذم مقامنده انسان اولديشى حالده نيچك قرداشكنك ايتنى يمكه قدر تكدين كلور ؟ البته كلمز در) مالنده صوك در جهده شدتلى سوز سويلمشر . غيبتكه باعث شيلر بيك چوق ايسه ده بزنگ آرامز ده هر كون بلا سنى كتور ب طرفه اولغان غيبتلر حسد دن ناشيدر . برينك در جهه و منصبه بنوب آدملر آراسنده معتبر اولويندن كو نيچيك ايدوب اول كمسهنى آدملر آراسنده مكروه كورنمش بر صفت اوزرينه سويلب در جه و اعتبار ينى دوشور مك استر . حتى ايك عادى شيلر گه قدر دين اسمندن صو قدر وب «فلان آدم بويله يورى وبويله كسيوم كيه در بو ايسه درست دگل» ديه يالغانلر مقلدن چير كمنز .

دورتنچيسى «مداهنه» .

مداهنه ، محبت و اخلاص كورستوب برينى يالغاندن يوزينه فارشو مدح اينه كدر . بوكبى ماقتا و چيلر بال قور طلرينه بگزرلر چونكه قورتلرنگ آغزلر نده بال ، قويرقلر نده زهر بولنور . عادى مداهنلرنگ مداهنلرى بيك آچق معلوم ايسه ده ماهر «اوستاد» مداهنلر وقت و اورنينه كوره اشلد كلر نندن بوكپيلر بر قاچ كونلر تجربه ايله معلوم اولورلر . مداهنلرنگ يالغان و صغوق سوزلرينه اوشانوب طور مق احمق لوق علامتيدر .

دنیات و غیره آید. پیشنچیسى «افترا» یا مقاله نامد

افترا، بهتان برکسمه گه یا لغاندن برغیب اسناد ایتمک دیمکدر
ناموس صاحبى آدمگه افتردان آغر بر شى اولمان. نتیجه
چونکه انسانلر آراسنده بر آدمنگ قزانمش اولدیغى قدر
واعتبارى اول آدمنگ حیاتی دیمکدر. ناموسلى بر آدم حقنده افترا
ایتمک اول آدمنگ حیاتینه سوء قصد ایله برابردر.

افترا، غالباً آدملر آراسنده بیوک درجه لر، قدر و اعتبارلر
قزانمش آدملر حقنده واقع اولور. افترا، قوللرندن اش کورنمکده
اولغان آدملرنگ حسد و کونچیلک لرندن طوغار. بو کبى آدملرنگ
پورا کلرنده انواع بوز و قلق مرکوز اولورده باشقه لر حقنده ده سوء
ظنغه واروب کوکلنده گى آغولرینی ساچار. افترا نه قدر صنعتلى
ونه قدر اطرافلى اولورسه اولسون آخرنده حقیقت میدانغه چیغوب
صاحبنى رذیل و رسواى ایدر.

الطنچیسى «ملا یغنى» .

ملا یغنى، دین و دنیا سى ایچون فائده سى اولمغان سوزلردر،
فائده سز سوزلر وقتنى اوترمک، عمرنى آشامق اولدیغندن عین
حسرتدر. مثلا اوراملرده گزن آدملىرى یولندن طوفاتوب
«قایدن کیله سز وقایده واره سز» ديه سئوال ایتمک اول آدمنى بوش
بوشیده سوز سويلمگه مجبور ایتمک اولوب فائده سى هیچ یوقدر.
قایدن کلسه کلسون سکا نه؟ بلکه سندن یاشرن بر شى اولوب
سکا جواب ویرمک موافق کلمر.

شول حالده اوچ شئی اولور: یا اول آدم سکوت ایدر
سن حضور سز او اورسک و یاخود یالغان سویلرده کناهللی اولور.
ویاخود حقیقتنی سویلرده اشینه موافق کلمز. الحاصل مالا یعنی انساننی
چوق بلالرگه توشورور. ادب و تربیه گه منافی سوزلرنی آچق
سویلماک، اور نسز بیرلرده لعنت اوفهق و بدعا فیلمق، یمین ایتمک
همه سی مالا یعنی اولوب بونلر دن صافلانیق تیوشدر.

یدنچیسی « افساء سر » .

سر دبه گیزلو اولغان نرسه گه دینلور. سر ایکی قسم اولوب
بری انساننک کندی و سر یدرکه آنی صافلامق ایرلک، دیگر یده غیر ینک
سکا سویلمش سر یدرکه آنی صافلامق انسانیتدر. افسدمز علیه
السلام «رینی صافلاغان اشینه مالک اولور» دیمشدر.
حقیقتا کشینک سری فاش اولندیغی حالده بر طاقم مانع لرغه
اوچراب اول کهمسه نک مقصودینه یتوی آغرلشور. سرنی هر نیچک
یاشررگه طرشمق تیوشدر. قرآن کریمده یعقوب علیه السلام ناک
یوسف علیه السلامه «ای اوغلوم کوردیکک دوشنی قرنداشر لیگه
سویلمه، سندن حسد ایدوب بر بر ضرر کتر مسونلر» دیدکی
سوزی سرنی یاشرمک، صافلامق تیوش ایدکنی آکلانتمقده در.
امام حضرت علی «سرنک سنک اسیر کدر اکر فاش ایدر ایسه ک
سن آکلا اسیر اولورسک» دیمشدر.

(۱) عمر و بن عباس حضرتلری «قلب سرنك صاندوغيدر
دوداقلر اول صاندقنك يوزاغی، تلر آچقچيدر بو صورتده
هر انسان سرينك آچقچینی صافلامق لازم كلور» ديمشدر.
كوب آدملر اولور سرينی باشقه بر آدمگه سويلدكده «امان
عزبزم باشقه كسه گه سويلمه» ديور. اديبلردن بر ذات
بو اورنده: سرينی كندو لسانی ایل سويلنده باشقه سنی شلته
ايتكان آدم اهمقدر. سرينی صاقلارغه كندو كوكراگی طار ايسه
باشقه سنك كوكرهگی بيگراك طاردر. مألنده بر شعر سويلمشدر.
سر توتمغان آدملرگه بوش بوغاز ديورلر. كرك كندو سرينی
وكرك باشقه لردن امانت ايدلمش سرلرنی ذكر وفاش ايتمهك
مدموم هم بيوك حيانندر.

اجتنابی نبوشلی اولغان اخلاق ذمیه قيصقه غنه اولسه ده بیان ايدلدی:
ايمدی انصافی لازم اولغان اخلاق حمیده نی برم برم بیان ايديهك.

برنجیسی «فضیلت» .

فضیلت، بتوق اخلاق حسنه نك انسانده جيولمقندن عبارت بر
كیفیتدر. فضیلت شفقتلی بر آرقداشدر كه بر دقیقه صاحبك یانندن
آیرلماز. دشمانلرغه قارشو آندن قوتلی دوست و یاردمچی اولماز. آوروپا

(۱) قبل الاسلام كفار قریش طرفندن حبشه گئی مهاجرین اسلام نی کیرو
قایتارغه تکیلی ایچون نجاشینك یاننه کوندرلمش نجاشی بو تکیلی رد ایتدکندن
حبشه ایکن مسلمان اولمش؛ عمانده عامل اولمش هم شامنی فتح ایتمش فلسطین ده والی
اولمش هم مصرنی فتح ایدوب آنده والی اولمش. صفین محاربه مننده معاویه طرفنده اولدی
۳۲ هجر به دموفات ایتدی: قيصقه بویلی جسور صوك در جهده ذکی هم حيله کار بر ذات ایدی .

حکما سندن فرانقلین^(۱) فضیلت انسانیه نی اون اوچ قسمگه آیرمشدر .

۱ — ریاضت، کیرک قدر آشاب اچوب هر حالده نفسگه غالب کلمگه چالش .

۲ — سکوت، ذانکه وانسانارغه فائده سی اوله چق شیلردن بحث ایت

۳ — انتظام هر اشکه بر زمان وهر شیگه بر اورن تعیین ایت .

۴ — ثبات، قولکدن کل جک اشکه باشلا، و باشلا دیغک اشنی

بتورمگه، ا کمال ایتمگه چالش .

۵ — اداره قازاندیغک آچه نی کندو که عائله و ایناء جنسگه

فائده سی اوله چق شیلرگه صرف ایدوب مسرف اولمه .

۶ — سعی، ایگ بیوک خزینه لرنگ آچه چی، دقیقه لر اولدیغنی

بیل و آنلرنی حسن استعمال ایت .

۷ — استقامت، یالغان و درلو بوز و قلرغه اسیر اولما .

۸ — عقیبت، انصاف و عدالت ایله اش کور عقلینی حقسنرغه

قانو شدر مه .

۹ — اعتدال، هر اشدیه بر اورطه درجه نی تابارغه چالش

۱۰ — طهارت، ملککده اولغان هر شینگ نظیف و پاک

اوله مقینه دقت ایت .

۱۱ — صبر، اوستگه کیلگان بلا و مشققلرگه تحمل ایت

و جناب حقندن دائما سعادتلی بر کون امید و تمنی ایت .

(۱) بو ذات ۱۷۰۶ سنه سنده آمریقانگ بوستون شهرنده فقیر بر فامیلیادن طوفرب ۱۷۹۰ ده وفات ایتمشدر . مدت حیاتنده الکتریق فنیله پک چوق اشتغالده بولوب (سیر صاعقه) یاشنی دفع قیله طورغان آلت ایجا دایتدی؛ مدنیت دنیا سنده آن نابلغان داهیاردنر . ایگ ایگ مطبعه لرده خدمت ایتدی . یاش وقتندن مکمل نسان بولو فکرینه دوشدی .

۱۲ — عفت، ناموسگنی حیانتکن آرتق و مقدس بیل و آنی
محافظه غه غیرت آیت.

۱۳ — تواضع عزة نفسگنی یوغالتما ذلتنی اختیار ایتمه، شوپله
ایسه ده نفسگنی هر شیدن توبان طوتارغه چالش .
انساننڭ مدت حیانتده ایرشه چک ذوق و استراحت همده ایناء
جنسندن کوره چگی حرمت و رعایتلر بو حکیمانه مسلکله کر مک
و آنڭ یولنده کمال غیرت ایله چالشوب ثبات ایتمک ایلانابله چقدر .

ایکنچیسى «صبر» .

صبر، دنیاده حیات انسانیه هر درلوبلا و مشقتلرگه اوچرادییغی
وقت متانت قلب ایله مقاومت ایدوب توزمک دیمکدر .
صبر لفظی، عام اولوب واقعه سنه کوره باشقه اسم لر ویرلور .
مثلا فایغو و حسرتسکه قارشو اولورسه صبر اسمی دیرلور: اکر
شهوات نفسانیه گه قارشو اولور ایسه عفت، آچیغ و حدتنی یونو
یولنده اولورسه حلم، آز شیگه راضی اولوب کشینڭ النده گسی
شیلرگه کوز توشوروب کونلامزک یولند اولورسه قناعت، دینلور .
صبر اساسا ایکی قسم اولوب بیر قسمی بدنیدر که مشقت وزهملرگه
تعامل، کبی بو صبر عقل و شرعگه موافق اولدیغی حالده مدد و حد .
لکن اصل صبر نفسکه تعلق اینکان ایکنچی قسمیدر که هوا و هوسینه
بوی صنمایوب آنی اعتدال درجه سنده طوتا بیلماک دیمکدر .

حضرت عمر^(١) ابو موسی الاشعری حضرتلرینه یازدیغی بر
مکتوبده «سزگه صبر ایله توصیه قبلهم معلومکن اولسونکه صبر
ایکیدر: بری مصیبت و فایغوغه صبر اولوب بوايسه گوزلدر فقط
اللهنڭ منع و حرام بیوردیغی شیلرگه صبر و تحملدها گوزلدر» دیمشدر.
صبر و تحملنی جناب، حق فرآنده یتمشدن زیاده محله مدح
ایتمشدر. حکمادنییا حادثهلرینی ایکی گه تقسیم اینوب: بر نوعده
حیل و تدبیرنڭ تائیری اولماز بوکله چاره ایسه آنجق صبردر، دیگرنده
حیل و تدبیرلرنڭ تائیری اولسهده مطلوبنڭ حاصل اولوبینه قدرینه
صبر آرتقدر دیدیلر. الحاصل هر اشدیه صبر و ثباتنڭ لزومنی
اڭلاتدیلر، حضرت عیسی حواریونغه «سز مقصودنڭزغه آنجق
مکروه کورکان شیلرگه صبر ایله و اصل اولورسز» دیدی. حیات
بعضا بیک آچی و قلب بشر بیک کوب محنت و مشقتلرگه اوچرار.
دنیاده هیچ بر ذات قایغو و حسرتدن آزاد اولماز بوبلا و زحمتلرنی
یکلا یتوب بزلرنی شاداق و سلامتکگه چغارهق ایچون جناب حقندن
صبر و تحمل تلامکدن باشقه چاره یوقدر. بصیرت اهلی، مال و دولتینی
عاریت بیلوب الدن کندی حالده قایغولر چیکمیوب منانت قلب ایله اولور.

(١) عمر ابن الخطاب مشهور فاتحاردندر. واقعهٔ فیلدن اون اوچ سنه
صوک طوغدی قریشلرنڭ اشرفی و زمان جاهیلنده سفیرلری ایدی. جسور و غیور
اولوب فکرلری غایت طوغرو ایدی. رسول الله اسلامنی عمر ایله عزتلو قیل دیه
آنڭ مسلمان اولمقینی تلار ایدی. نبوتدن آلتنجی سنهده اسلامیتینی قبول ایتدی
بونڭ مسلمان اولمقیله اسلامیتنڭ شرکتی آرتدی. هجرتنڭ ١٣ نچی سنهسنده خلیفه
اولوب ٢٣ نچی سنهده ظلما قتل اولندی. تاریخ هجرتینی تزوچی، مسلمانلرنڭ
زکاتنی بیت المالغه آلو اصولینی چغاروچی، اهل ذمه گه جزیه لر صالوب دیوانلر
تزوچی مصر یرلرین اصلاح قیلوچی حضرت عمردر، بونڭ خلافتنده بصره شهری بنا ایلندی.

اوچنچىسى «تواضع» .

تواضع جناب حقنىڭ يېوكلكىنى و كندى كچوكلكىنى فهم وادراك قىلۇپ كىبر و عظمتنىڭ قىباحتىنى آڭلامقۇر . تواضع شرف و عزتنىڭ باسقۇچىدۇر . افندىز ئىلە سىلام « عبادتلىرىنىڭ افضللىقى تواضعدۇر » دىدى . دىكىر بىر ھىدىئە دىخى امتنى سۇۋى اعتقاددىن نەھى ايدۇپ اى اصحاب و امتىم سىزلىرىنى قۇدر و مرتبە نىڭ اوستىنە كوتارۇپ نىزارانىڭ عىسى ئىلە سىلام ھىقنىدە دىدىكىلىرى باطل سوزنى سويلەنگىز زىرا بىنى جناب ھىق رسول اولمىقۇدىن اول قول ايدۇپ اختىيار ايندى دېھىشدىر . افندىز ئىلە سىلام ، ھىزورىنە كىلىگان بىر شىخنىڭ مەھابىت رسولىدىن دىزىلىرى تىترەمگە باشلايدۇقۇدە جناب رسول « اى آدم رايھت اول ، قورقۇمە بىن پادىشاھ دىگىم بىن قىرىش قىبىلە سىندىن بىر خاتۇننىڭ اولغىلىدىر دىدى . بىت المال غنىمىت ماللىرىلە طولۇ و بتون اصحاب كىرام جانلىرىنى فداغە ھىزىر اولدىقلىرى ھالده افندىز ئىلە سىلام كىندۇ كىوملىرىنى كىندوسى كىدەر و يورۇپ اشلىرىنىڭ كىوبسىنى كىندوسى اوتەر ايدى .

انسان نە ھال و نە درجەدە بولنۇرسە بولنۇسون بىنە انسان اولدىغىنى و ھىر ھىصوصدە عىجز و ھىضعنى ھىمدە يارادلىش و عىبودىتدە باشقە لىردىن فرقى اولمىدىغىنى خاطرگە آلەملى و كىندوسىندە آرتق بىر نىعمەت و مزىت وار ايسە اولدە جناب حقنىڭ لطف مۇھىصوصى اولدىغىنى و بىو لطفى كىرو آلەمغە مۇقتىدۇر ايدىكىنى بىلەلمىدە عىجزىنى اعتراف ايدۇپ تواضعدە قىصور ايتىلمىدۇر .

عوامنىڭ تواضعىدىن باشقە علما جنسىنىڭ تواضعى وار دىكە ھىقنى قىبولسۇگە اطاعت دىھىك اولۇر .

حق سوزنی توبان آدم لردن و چو چقلردن بیل اشتسه لو قبول ایدرگه حاضر اولور لر .
کندولرینی بیوک کورگانلر آدم یرنده اولمازلر . باشی یوفاری
آغاچلر مزارلرغه قویولوب آنلردن یمش کوتولمز . یمشلر باشی
توبان آغاچلرده اوور .

دورتنجیسی « عدالت » .

عدالت، ظلمنڭ مقابلی اولوب جنسداشلرینڭ حیات و وجدانینه مال و ناموسینه رعایت ایتمک دیمکدر . عدالت ایله مرحمت قلبده ایکسی بردر، چونکه مرحمت دخی آدم لرنڭ سعادت حاللرینی دیلمک و آنلرغه احسان ایتمک دیمکدر . انسان کندی حقنده ناچار کوردکی اشنی باشقه سی حقنده دخی درست کوره ملیدر : انسان یالکیز فناقلردن صافلانو ایله عدالت وظیفه سنی اوتهمش اولماز . بلکه صادر اولمش هر خطا و فناقلر نی نوزتمگه غیرت ایدوب دائما ایندگولک طرفینه میل ایتمگه چالشمیلیدر . امت و ملت لرنڭ ترقیسی و حکومتلرنڭ یاشامقی عدالت ساپه سنده در . عدالتدن صابقانلر معو و منقرض اولوب تاریخ صحیفه لرنده یالکیز اسملری بالوب کیلمکده در، عدالت اولا کشینڭ ذات و صفاتینه و اعضاسینه ایکنجسیده اهل عیال، خدمتکار و ایداشلرینه فارشو اولور، ایمدی بر آدم عدالت صفتیل متصف اولونی استر ایسه اولا کندو اعضا لرنده عدالتنی رعایه قیلوب هر قوت نه ایچون یرادامش ونه بولده هر کتلندر مگه قیوش ایسه شول اورنده استعمال ایدوب عقلا و شرعاً ممنوع اولغان اورنلردن صافلانرغه تیوش در . عدالت ایله امر ایدوب ظلم و تعدی دن

منع ابتدگی شی آدمنگ وجدانی در. هر در او ظلم و یاوز لقلر ایله
ایناه چنسنی خور قیلوب رنجتمش آدملر یاقالرینی جزا طرفناغینه
ویره جکلرنده شبه بوقدر. چونکه جناب حقنک عدالتی آنک کسی
جنایت صاحبلیرنک آرندن کوزاتمکده در.

بیشنچیسی «صداقت».

صداقت، آدم هر وقت دین و ملتینه سوزی و اشی ایله حقلق
وخیر خواهلق کوسترمکدن عبار تندر.
صداقت، دینک دیره گی، آدابنک رکنی، انسانیتنک اساسیدر.
سوز و اشنده صادق بر غبی: بلیغ بر یالغانچیدن خیر لیر کدر.
صداقت بولنده اولمک یالغانچیلق اچنده باشامقندن ایند گور کدر.
صداقت یر آستنده کوملش اور لققه اوخشار اورلق بیر آستنده نه
قدر طور سه ده بیر گوزل اواموب زر عده قصور اولمادیغی
تقدیرده هر نیچک بر کون بیر آستندن چقار، باش کوسترر.

آلتنچیسی «شرافت».

شرافت، آدماسر آراسنده قدر و خرمتلو و معتبر اولمق
معناسنده در. شرافت، آنا و بابادن کوچوب کیلماز. نسبه قاراماز
بلکه ایث توبان در جه ده گی آدملر تربیه و معرفت سایه سنده بیوک
در جه لرگه بئر «فضل تربیه و ادبه اما اصل و نسبه دکلدن»
حدیث شریفیده بو معنای آکلانمقده در. کسندوسنده خاصیت
اولمغانلر آنا و بابالرنک در جه و اعتبار یله مافطانمق موافق دلملر.

چونکه آناو بابانڭ شرافتی بالارغه میراث قالمیه چغینی هر کیم بیلور .
بو اعتقادده اولغانلرنڭ حالی بوکون آچ ایکان دونگی طوقلغی
ایله ماقطانلرنڭ حالینه بگزر بر کیمسه ایسکی ادیبلردن احنّفکه (۱)
سنڭ نسبدکه شرافت ، یوزگده کورکاملک یوق ایکان بو قدر
خرمت و اعتبار او اولمقیگه سبب نهدر دیه سئوال ایتدگنده احنّف
« بنم شرافتمه سبب سنده کی اخلاقنڭ بنده اولماویدر . سنڭ اخلاقنڭ
ایسه شول سوبلدیکڭ سوزلرگدن معلومدر » دیه جواب ویرمشدر .
اسکی یونانیلرده شرافت ، نسب ایله یورر اولدیغندن ادب
و تربیه دن محروم آدملر آنا و بابالرینڭ درجه و شرافتیل
ماقطانور لر ایدی .

علم و تربیه دن محروم قالوب شرافتنی میراثا مالک بر آدم
سقراط (۱) حکمیگه « سن اصل و نسبکنڭ ، قوم و قبیله کنک حقیر و توبان
ایدکنی تفکر ایدوب بولندیغڭ درجه کنن او بالما یسگمو » ؟
دیدکده سقراط خیر او بالورغه سن بندن تیوشلیرکدر زیرا سن
شریف نسلنڭ صوک و نهایتی اولدک بن ایسه اللهنڭ فضل و کرمیل
بر شریف نسلنڭ باشی و موجودی اولدم » دیدی . انسانلر یارادلشده

(۱) احنّف بن قیس تابعیننڭ بیوکندن تیمیم قبیله سینڭ معتبرندندر عقل ،
درایت و حلم صاحبی بر ذات ایدی ، حضرت عمر و عثمان رضی الله عنهما زمانه سنده
خراسان فتوحاتنده بولندی . آتالرنڭ بالارغه ایڭ ییوڭ میراثی علم و تربیه در
سوزینی سویلر ایدی . آلتمش ییدنچی هجر یده کوفه ده وفات ایتمشدر .

(۱) سقراط یونان حکیماسندن فضل و کمالات صاحبی بر ذاتدر . اثیندایاقیننده
کچکگوبر فریاده طوغمشدر . پدیری تاشلرغه نقش یاصاوچی فقیر بر آدمدر ، بتون
عمرینی تعایم و تعلم ایله کچرمشدر . بونڭ علم و حکمتی جاهلرنڭ معدّه سینه کیلشمدیگندن
افترالر ایله همسکه صالحنوب یتیمش یاشلرنده شونده وفات ایتدی .

همه می مساوی اولوب درجه و اعتبارغه کونترگان شی آنجق عمل
واجتهاد لری در مآلنده قرآن کریم آیتلری بیک کوبدر.

التتجیسی « شفقت » .

شفقت، فرنداش، اروع و باشقه آدم لرنی قرغانوق، محبت
و مرحمت ایتمکنه صورتله اولورسه اولسون عاجز و کوچسزلرگه
یاردم قیلوق دیمکدر، شفقت صاحبی آدم کبرلنمک بیلمز، کندو
فائده سینی کوزه تمز. فقیرلرگه اصولیل یاردم و اعانه ایتمک فقیر
بالا لرنی اجر تسیز اوفوتوق، کندو بالاسنک حسن تر بیه سینی آرزو
ایدوب آنلرنی جهالتدن فونقارمق ایچون چالشوق بونلر همه سی
آثار شفقت ندر، بالاسینک استقبالینی اصلا خاطرینه کتور میوب
یا لکنز حاضرگی خضورینی کوزگه آلقان و تر بیه سینه دقت ایتمگان
آنالر بالآخر بالاسینک جاهل و تر بیه سز قالماقینه سبب اوله چغندن
آنلرنک بو حاللرینه شفقت دینلمز بلکه بو کبی آنالرغه خائن اسمی
ویرلور. شفقت و مرحمت سزلردن ایدگولک کونمک جائز اولمدیغی
کبی آنلرغه اعتماد قیلوب اش اشلیمک هم جائز دکلددر.
چونکه آنلر اشنی انصافی و وجدان ایله کورمز لری. قرغانوق
بله زلر، حضرت عمر خلیفه اولوب طور دیغی زمانده بر ذاتنی بر
ولایتکه والی ایدوب کوندرمک اوزره چاقرتوب نه و جهله حرکت
ایده چکنی بلدرر ایکان شول آراده اچروگه بر بالا کرر. حضرت
عمر کمال شفقتلرندن بالانک یانقلرندن اوبه رک آلدینه آلور.
اول ذات حضرت عمر دن « یا امیر المؤمنین بو صبی کندو

او غلگزمو؟» ديه سوال ايدوب حضرت عمر دخی «خير بونگ
پدری صوغشده شهيد اولدی یتیم بر بالادر جوابنی ویرر. اول
آدم دخی یا امیر المؤمنین جنابگز چیت بر بالانی بو قدر لطف
ایله فوجاغزغه آلورسز بن ایسه اوچ بالامدن هیچ برینی بویله
فوجدیغم یوندر» دیور. حضرت عمر ده «اویله ایسه بالالارینه
شفقت و محبتی اولمغان، اللهنگ قوللرینه شفقتی اولماز و بوسبیدن
سنده عادل و مرعتملی والی اولمیه چقسنگ» دیه رک کیر و یورور
ویرینه ده باشقه سنی کوندرر.

پدنجیسی «حلم» .

حلم، هیچ بر شیکه قز ولق کوسترمیوب یواش طبیعتلی اولمق
دیمکدر. علم اخلاجه گوزل و بیک مقبول بر طبیعتدر: جناب حق
علیم قوللرینی سور. ائندمز علیه السلامنگ حلمی حقنده قرآن
کریمده «اگر قانیغ کولکلی، حدتلو اولسه ایدک سکا بو قدر
الفت ایدوب سندن ممنون اولمز لر ایدی بلکه اطرافکندن فاجوب
تر لر ایدی» دینلمشدر. حضرت علی اوچ شی اوچ اورند ظاهر
اولور: شجاعت معار به ده، دوستلر حاجت وقتنده، حلم، غضب
زماننده دیمشدر. حلم رضا مالنده گی سکونت اولمیوب غضب
مالنده گی صبردر. یعنی اصل حلم اوچ «انتقام» آلمغه کوچ یتدگی
وقتده صبر ایتمکدر. طعام نه قدر اعلا شیطر ایله پشور لور سه ده
طوزسز اولور ایسه طائی اولمدیغی کبی بر آدم نه قدر فضائلگه
مالک اولور سه اولسون قانیغ قلبلی قزو طبیعتلی اولسه آننگ همه
فضائلی یوق حکمنده قالور.

هر شينڱ افراطندن صافلانمق تيوش اولديغى كىي علم نڱ
 دخى افراط درجه سى منوم اولوب دشمانلرنڱ جرات وجسارتنى
 آرتدورر. كمال سكونت و زاكات ايله دلىنى اداره فيلوب حقسن
 اولورق آدم گهرنجش تيكرمگانلرگه «حليم» بالعكس ازومسز واور
 تسز آچيغنى چعاروب طورغان آدملرگه «حدتلو» دىنلور. حدت،
 حامنڱ كپروسيدر. حدتلو آدملر آخرنده يالكز ياشامغه مجبور
 اولورلر حكماء قديمه دن برى «حدت آتش كيدر» آتشنى كوتلورون
 اول سوندر و تيوش اولديغى كىي حدتنى دخى باشنده تسكين
 ايتلى «ديمشدر» كىيا شلمگنبا

سكزنجيسى «نظام» .

نظام، هر نوع اشلمز نڱ يرلى يرندنه بولنمىسى و هر درلو
 اشلمز نڱ وقتنده اونلمكيدر. هيئت اجته اعينه مز نڱ بقاسى انتظام
 ونظام ايله در پيغمبرلر دين ايله برابر نظام و ترتيب بيان ايتمشلردن اسلام
 شر يعتنڱ هر نقطه سنده نظام مذكور اولمشدر. نظام اولمسه ايدى
 بودنيا بر دقيقه ياشامز ايدى. كوك و يرده گى مخلوقاتنڱ هر نظامى واردر.
 آيلر قوياشلىر آراسنده غى نظاملر بتون عقل صاحبلىرىنى
 خير انغه قويومقده در. جناب الله نڱ كوچك بر مخلوقنده اولغان
 نظام و ترتيبنى ديبلر سويله كدن عاجزدر، ايمدى آدم بالاسى
 هر اشلمدى اشينى بر نظام تحتنده طوتارغه تيوشدر. مكتب
 و مدرسه لار، شا كردلر عقنده اولغان نظاملر، زمانڱ موافق كور و بينه
 هم كوچلا وينه بنا عقل اهللى طرفندن ترتيب ايدلنور. نظام و ترتيبسن
 اشلمز نا تمام فالوب پریشان اولور. الحاصل نظامغه رعایت ايتمه كان

کمهه لرکه شاشقبن دینلور . چونکه نه یابد یقلر بنی بیلرلر . بالعکس نظامه رعایت ایتکان کمهه لر مصارف وحسن اداره نی بیلوب بوش یرگه وقت ومال لرینی تلف ایتمز لر و هر اش لرینی یکلک ایله کور لر . درجه وسعادته ابرشمک ایچون ایگ برنچی یول انتظام در . اش کورمک استکانلر ، آشامق ، اچمک ، یانهق ، اوقومق و خانه اچنده اولغان اش لرینی بر ترتیبکه قویوب وقتلرینی اشینه کوره تقسیم ایدرگه اجتهاد قیلور لر .

جمعیت بشریه گه ایند گولک ایتمک .

جمعیت بشریه ، انسانلر نڭ قانون و نظام تحتنده بری دیگرینه یاردم ایله یاشامقلر یدر . باشقه لر نی سومک والدن کلدیگی قدر معاونت ایتمک ایله عقل و دیانت امر و تنبیه ایدر . چونکه انسان کوب خصوصلرده ضعیف اولوب بری دیگرینه معاونتکه محتاج اولورلق روشده یارادلمشدر . اشته طبیعتده اولغان شول احتیاج ایله بر عائله تشکیل ایتمک ایچون ایدر ایله خاتون آخر عمرلرینه قدر بر برندن آیر لمانلر . بونلردن بالالر و آندن دخی بالالر یتیشوب بر نسل و آندن بالالر یتیشوب بر قبیله حاصل اولور . ایمی دی عالمده اولغان هر شی انسان ایچون خلق اولندیغی کبی انسانلردخی بری دیگر ی ایچون خلق اولنمشدر که معاونت ایله بر برلرینڭ احتیاجلرینی اونه سونلر .

بالکنر کندوسیچون یغشی اولغان آدم ناچار ومنفور آدم در . زیرا بو کبی آدم بتون جمعیت بشریه نڭ ایند گولکلر بنی وفائده لرینی کندوسینه جلب فکرنده اولوب هیچ قارشومز تصرف ایتمک استر

بویله نیتده اولدیقه یا باشقه لرنک ایدگولکلریله فائده لئمقدن کیر وچکنلی ویاخود عدالت و انسانیتنک قوشدیعی وجهه کندوسی دخی باشقه لرغه یاردم و معاونت ایلرگه و باشقه لار طرفندین قبول ایلدگی خدمت و معاونتکه قارشو کندوسیده معاونت و خدمت ایتمگه تیوشدر. اگر قرآن عظیم نك حکمتلرینی ملاحظه قیلور ایسه ک یز یالکز کندمز ایچون طوغما یوب وطن، قرنداش، دوستلر علی العموم هر بر انسانغه ایدگولک ایتمک ایچون یار ادلوب هر بر انساننک اوستمزده مقدس حقو قلی اولدیغنی آکلارمز.

بالق صوده یاشادیعی کبی انسانده جمعیت بشریه اچنده یاشار انسان، خلقه جمعیت اوزرینه یار ادلمش اولدیغندن حتی وهشیلر نك حالنه نظر قیلور ایسه ک آنلر نك دخی جمعیت اوزرینه یاشادکلرینی کورر مز انسانلر آراسنده علم و معرفت آرتدقچه بری دیگرینه محتاج اولدقلرینی حس ایدرلر. جسدور و جهزنی هر درلو آفات و بلالردن صاقلامق ایچون نیچه و نیچه درلوشیلرکه محتاجمز. حتی بر لقمه ایکمکم نك نه طریقه و نیندای واسطه لرا ایلر رزق اولوب آغزمزغه کر دکنی فکر لسه ک آدملر همه سی بری دیگرینه باغلانمش اولدقلرینی آکلارمز. انسان نه قدر بای ونه درجه نفوذ و اعتبارلی اولسه اولسون باشقه لرغه محتاج اولمقدن امین اولماز. کندی کندینه کافی و خلقدن باسکلیه موکسر اولغان ذات آنجق جناب هقدر. کندو جنسداشلرینه یاردم و ایدگولک ایتمک ایسته گان حیا سزلر جناب هقدر نه یوز ایلر استمداد ایدرلر؟ بزلر جناب الله نك بندلرینی قرنداشچه. قبول ایدرکه استمه مکمز حالده جناب حقنک نعمتلریله نعمتلنورگه نه وجهه لایق اولورمز؟

باشقه ارغە ايند گولك ايتنكدن مقصود مجرد انسان اولديغىمىز
ايچون اولوب قارشوسينه آندن شخصى فائدهلر كوتمك اصلا درست
اولماز. ايند گولك ايتمك يالماكز بر شينى ويرمك اولمىوب انسان
قول و داييله نفوذ و اعتبار بيله دغى چوق ايند گولك ايدە بيلور.
مثلا طريق سلامتدن آداشوب ضالانكە توشكان بر آدمنى فائدهلو
نصيحتلر ايله طوغرى يواغه كوندرمك، بر بيچارهنى بلادن قوتقارمق،
برينه بيلمىكى شينى بيلدurmك همهسى ايند گولكدر.

« احتياط »

احتياط، صائلق ايله اش كوروز، بر اشنگ وقوعندن اول آخر
يىنى فكرلمك ديمكدر. كوزى آچق عقليلر احتياطلنك لازم بر اش
اولديغى صوقلاردن اوگرانورلر. چونكه آنلر يوللرينه تاياق ايله
تورته تورته وارلر، صوقلارنك احتياطسزلىق نهايت چامورغه توشورور.
هم يكل تازارر ايسه لردە، امور دينيه و ديناويه ده احتياطسزلىق
ايدوب هلاكتكە توشكانلر بيك تيز تازارينه آلمازلر. اوشبونك
ايچون هر اشده احتياطنى قولدن ييرمزگە تيوشدر. احتياط ايله
اش اشلاكانلر هر نه قدر آفر و ن كورنسه لردە مقصدغه احتياطسزاردن
اول يتلر. بو عالمده هر كمكه امنيت ايتمك ايله مكلف دگلر يير كمسه نى
حسن حال صاحى و امنيتلى ديه روايت ايتسه لر بلكه ديدكلرى
كبي اواماز. اوشبو سببلدن يغشى تفتيش ايتمك كىر چه موعظن
كبي كورنسه ده كناهدين صائالماز.

« امید »

امید، نفسنگ بر شینی کوتمکی در دنیاده انسانی امید باشاتور.
 اگر امید اولماز ایسه ایدی دنیا ترکلیگی و معاملات معطل فالور
 ایدی. اگر عالم اولوب درجه و اعتبارلی اولوب مسعود اولوق
 فکری اولماز ایسه، قایسی بر شا کرد سنه لر چه مدرسه گه کروب
 کوز نوری نوگه ر ایدی. اگر مال قزانوق، دولت و ملک صاحبی
 اولوق امید ایدی اولماز ایسه قایسی تاجر بونچه کوچ وقوت، زحمت
 و مشقتلر صرف ایدر ایدی. امیدسز دنیاده باشانلمز. امید، آدمنگ
 ذهن و عقلینه کوره متفاوتدر. جاهل و غبی آدملرنگ ذهنی بر قاچ
 سنه لر کیله چکنی احاطه ایله آلامدیقار یندن حیوان کبی بو کوننی
 دوشنوب کیله چکنی بلمز، حتی کیله چک ایچون چالشقانلرنگ قیمت
 و درجه لرینی ادراک ایتمز. انبیای کرام حضراتی جناب الله طرفندن
 احسان ایلمش قوه ایله آدم بالالرینگ بر قاچ یوز بلکه بگلر چه
 سنه لک سعادتلرینی دوشنمشلر در.
 شریعت الهیهنگ ایکن آخری اولغان بزم شریعت اسلامیه ایسه
 دنیا بتدکینه قدر آدملرنگ سعادت و راحتنی دوشند کندن امیدلرنگ
 انبیاننگ وارثی اولغان علما ملتنگ کچمش کونلرینی بو کون ایله
 انک بیوک وانک مقدسیدر.
 اوشنداق چاغشدر وب کل چک زمانلر ایچون تدبیرلر قوروب
 متننگ انعالی و ترقیسی ایچون یوللر حاضرلر گه تیوشدر.

«صحتنى صاقلامق» .

وجودمىزنىڭ ھەر درلو خىستەلىكلەردىن سلامت اولمىقى ھىياتمىزنىڭ لىتىدىر . انسان ايچون دىيادە صحت وعافىت كىبى گوزل لباس تابولماز . چونكى انسان ھەر مقصد ومطلوبىنە صحت اولدىغى ھالدا ھەيرشور . دنيا لىتى وآخىرە عمللىرى صحتلىك ايله تابلور . اوشبونىڭ ايچون افندىز عليه السلام «اى عافىت ايله متصف اولغان كەسە ھەر مقصد سىندە منتهى اولدى» دىمىشدر . حضرت على دىخى «ثم لنسئلن يومئذ عن النعيم» آيت كرىمەسنى تفسىردە نەمىكە صحت وعافىت معناسىنى ويرب «جناب حق قىامت كوندە احسان بيوردىغى صحت وعافىتنىڭ نە صورتلە استعمال اولدىغىنى صورار وحساب ايدىر» دىمىشدر .

ايڭ بيوك نەمەتلەردىن اولغان صحت وعافىتنى صاقلامق ايچون ھفظ صحت فىنى رعايە فىلورغە وآزنىڭ توصىھسىنى طوتارغە تىوشدر . چونكى انسانلارنىڭ معىشتى دىگىز اچندە كىمەدە اولغان بىر طائفەگە بگىزركە بونلارنىڭ ھەر بىرى كىمە اچندە بىر وظىفە ايله مكلف اولوب بىرىنىڭ اشسىز ومعطل قالمىقى ھەمەسىنە ضرر اولور . ايمىدى ابناء جنسىمىزگە ايند گولك ايتىمك بور چەز اولدىغىندىن ھىيات وصحتىمىز مقىسدىر . اگر خىستە اولور ايسەك باشقەلارنىڭ ايند گولكىنە قارشو ايند گولك ايتىمكىدىن عاجىز قالوب جمعىت بشرىيەگە بىك چوق ضررلر كىلور . اوشبونىڭ ايچون قرآن كرىمەدە «نفسىگىزنى ھلاكىگە سالماڭىز . دىنلەمىشدر . بو ھالدا ھىياتىڭ اوستىدە بىر شى وار ايسە صحت ، ھىياتكە تىڭ بىر شى وار ايسە بايلىق ، اولمىڭ اوستىدە بىر شى

وار ایسه خسته لق، اولومکه تیڭ بر شی وار ایسه فقیرا کدر
صحتینی ضایع ایتکان کمسه نڭ دوادن یوز چورمسی عقلو بر اش
دکلدر. چونکه طب و دوا سنت اشلردنددر، اولومدن باشقه هر
خسته لقنڭ دواسی واردر، «خسته اولدیغکزده دوا ایلاینگز» حدیثی
دوا ایتمک و دو قنور لرغه مراجعت ایدوب خسته لقنی معاینه ایتدر مکڭ
لازم و تیوش ایدکنی بیلدر. اصحابدن بری حضرت عائشه گه
خسته لر حقنده ویرمش مشورتکز بیک فائده لی اولدر طب علمنی
کیمدن او گرندکز؟ دیه صوراد یغنده حضرت عائشه «رسول اکرم
صلی الله علیه وسلم هر وقت خسته لنده در و خسته لندگی ایله طبیب لرغه
کورینوب کیکاش ایتدر ایدی بن هر وقت بو کیکاشلر نی ایشدوب
رسول اکرم نی طبیب لر قوشقانچه تربیه لدیکم سببلی کوب تجربه
حاصل ایتدم» دیمشدر. اسلامنڭ بیوک عالم لری طب علمنی فرض
کفایه دن صانامش لدر اسلام لر نيسابور و بغداد شهر لرنده خسته
خانه لر صالدروب و هر بیوک شهرده خسته خانه بولندر و نی لازم
و تیوش کور لر ایدی.

« مال »

کندی ما کمزده اولغان آقچه و اشیاغه مال دیورار. همه
مقصودلر نی حاصل ایدوب هر کمڭ سوکایسی اولور ایچون
برنچی واسطه مالدر. مالی اولمغان آدم آرزو ایتدکی شیلر گه
واصل اولمقدن معروم قالور. جناب حق قرآن کریمده دخی «مال
همده اولاد، حیات دنیانڭ زینتی در» دیمشدر. ائندمز علیه السلام
صوڭ زمانلرده دیننی محافظه مال ایله اوله چقدر» دیدی. بو عالمده مالدن
آرتق قلبکه قوت، فقیرلکدن آرتق قلبکه ضعف و برکان برشی یوتدر

ملتلرنڭ حاللری مال و بایلقلری ایله اولچانوب بسای ملتلر
خوجه، فقیرلر قول اولورلر. مالده اوچ جهت کوزه دیلورکه؛ بری
قرانلق، دیکری صافلامق، اوچنچسیده طوته بیلمکدر. قرانلق ایسه
یا کسب و تدبیردن باشقه حاصل اولور. میراث و بولاک کبی.
تدبیر و تشبث ایله قرانلقنڭ دورت بولی واردرکه آنلرده تجارت،
زراعت، حیوان یتیشدرمک، صناعتدر. تجارت اهللری ایسه هر
زمان وهر اورنده جمعیت بشریه نڭ چالشقان و فائده لی بر صنفیدر.
لسکن تجارت ایچون علم همده صداقت شرطدر. تجارت
ایچون زمانه زده مخصوص بیوک مکتبلر واردر. بیوک تجار اولمق
استه کانلر تجارتنڭ نوع و قاعده لرینی بیلمک ایچون اوشبو مکتبلرگه
کروب او فورلر. قرآن کریمده صابو و آلوچمه انصاف و وجدان
دائره سنده اش قیلو ایله امر ایدوب بالغان و حیانتدن بیک فاتبع
منع ایتمشدر. علم اخلاقچه باشقه لرنڭ ملکینه تعرض قیلیمق،
سرفت ایتمک و دیگرینڭ مالینی کوجلاب و یاخود بر درسو و جهیله
بالغانلاب آلمق غایت مذموم و قبیحدر. نه صورت ایله اولورسه
اولسون بر آدمنڭ ملکینه قول صوزوق اول آدمنی ترکملک
واسطه لرندن محروم قویمقدر.

«اقتصاد = مالنی طوتا بیلمک»

مالنی طوتا بیلمک، محتاج و ضرور اولغان شملرنی اوتهدکن
صکره فالغان و آرتقان آقچه مزدن بر کیسکینی هر وقت
کلهچک کونمز ایچون قولده طوتوق دیمکدر. بو صورتده اقتصاد
یده ایده کوجک پارهلردن بیوک سرمایه لر حاصل اولور.

اقتصادغه الفت اینکان آدملر سعادت وطنچلق ایله یاشارلر .
 کلچکده هلاکتکه دوچار اولسه ده کندینی سفالت و هلاکتدن
 فوتقارهچق کچوک بر بایلقغه مالک اولغان بر آدمنگ حضور .
 و سعادتنی بر اسراف ایدوچی باینک سعادتنه اصلا قیاس ایدلمز .
 حدیث شریفده «اقتصاد اوزرنده دنیا کونمش فقیر اولماز»
 دینلمشدر . درست آشامق، اچمک کیمک، صالحق و باشقه طورمش
 ویورمش اسبابلرنده اعلا و آغر بهالیلرنی استعمال ایتمک هر نه
 قدر شریعت حکمنچه حرام دکل ایسه ده «یورغانکده کوره آیاق اوزات»
 سوزنچه عمل ایدلنسه باشقه لر قولنده اولغان نرسه لرگه طمع ایدلماز ،
 کوکلده خوش اولور . یوقسه فولده اولغان قدرگه رضا اولمغان
 کمسه ننگ نفسی بتون دنیا مالینه قناعت ایتماز ، طویه از . اقتصاد
 ایله عمل ایتمکان کمسه هم طمعلی هم قومسز اولور . طمع ایسه بتمای
 طورغان فقیرلک، دواسی تابولمغان خسته لک و یاخود آزادلقی احتمال
 اولمغان اسیرلکدر . اقتصاد ایتمک بزنی جنسد اشلرمزگه معاونت
 و تصدق ایلمکدن منع ایتماز . بالعکس بو حالده بیکرکده یغشی
 صورتده معاونت ایلمکمز ممکن در . بروقتلر فرانسه ده واقع اولغان
 یانغین ده بیک چوق فقیرلر آچیغده و سفالنده قالورلر .
 بونلرغه یاردم ایچون پاره یغشق اعانه طویلامق لازم اولمش ،
 اعانه ماعمورلری بر باینک اوینه کرملرلر ایکان مذکور آدمنگ
 بر اوچی یانمش اولدیغی هالده دیگر اوچی یانمش ، بر شریقی
 طاشلاغان ایچون خدمتکارینی شلته ایتمکده اولدیغنی کورگاچ
 بویله طبیعتی حسیس بر آدمدن فضل اعانه آلاچقلرینی بر بریل
 سویلشورلر . بسای آدم بونلرنک نه استدکارینی صورار . اعانه

ماموراریده وظیفه لرینی بیان ایدر لر . بای ایسه بر آن کوتارگه
قوشوب در حال کیدر و بش یوز آلتون کیترب اعانه ایدر . مأمور لر
کمال خیرت ایله تشکر ایدر ک بر شر پینک یانه مش باشینی ازلدکی
حالده بو قدر چوق پاره نی نصل ویره آلاچغنی سوال ایدر لر .
بای جوابنده اگر اول یانه مش شر پی باشینی ازلکان اوامسه ایدم شه دی
بو پاره نی سزگه ویررگه تابماز ایدم دیهر ک بر حکمت درسی ویرمشدر .

« اسراف »

اسراف، اورنسر و فائده سزیرلرگه آقچه و مال توکمک دیمکدر .
جناب حق قوللرینی صارانلقدن منع ایتدیکی کبی اسرافدن دخی
نهی ایتدی . اسراف ایله بایلق بر یرگه جمع اولنماز . آقچه نی
تابع قیلودن چیلک ایله صو چیقارمق کبی کوچ، اسراف ایسه شول
چیلکنی کیر و توشورمک قدر یکلدر .

اسرافنی قبیح قیلودن مقصد صارانلق و آقچه چیمق جهتنه
تحریک دگل بلکه قولده اولغان مال و دولتنی صرف قیل بیلیمک
وحسن اداره گه تشویق قیلیمکدر . اورنسر یرلرگه شهرت ایچون
ماللر توکمک و تکلفلی ضیافتلر یابوب اوچنده اولغان بتون
دولتنی اسراف ایتیمک حماقت اولوب نتیجه سیده محتاجلق فقر
وسفالت و آندن صوکی «ر کیمنک مال و دولتینه طمع و حسد قیلوب یانیمکدر .
حکمدان بری اوغلینه وصیتده «دنیا ده عمر گنی عاملک تحصیلنه
و اسرافنی ترک قیلوب مال چیمق ایچون صرف قیل چونکه
عالملر علم و فضلک، نادانلر ایسه مال و دولتک ایچون حرمت

ورعايت ايدرلر « ديمشدر . اقمان حكيم (۱) اوغليينه « دينكى آخرتىڭ
آفچه كنى دنيانك ايچون صاقلا » ديه نصيحت ايدر ايدى .

« جوماردلق » .

جوماردلق ، مالك اولديغى مال و دولتىن شرع شريف قوشديغى
روشنه جنسد اشلىرىنه حصه والوش و بىر مگه مجبور ايتكان بىر حالندىر .
جوماردلق . الفت وانسىتنىڭ ايڭ توتلى اسبابلىرى ندىن اولديغى ايچون
شريعته ، قانون ، عقل و حكمت انسانلرنى جوماردلققده دعوت
ايدىر . افندىز عليه السلام دى « جنة جوماردلر يورتيدىر » ديمشدر
وقار ، كبر ايله تواضع آراسنده گوزل بىر صفت اولديغى كىبى
جوماردلق دى اسراف ايله بخل آراسنده ممدوح بىر خصلتىر . جوماردلق
هر وقت مالده ارلىقى لازم دىكلدىر ، بلكه بدنا و عقلا هر درلو
ياردىم جوماردلقنىڭ نوعلىرى ندىر كىوب و بىر كان مالدىن آز و بىر كان چاندىن ،
ديدىكنچە بىر صومى اولوبده اون تىن و بىر مىش آدم مڭ صومى
اولوبده اون روبله و بىر كاندىن جوماردلق صانالور .

مىنت و تىفاخر ايچون و بىر لىكان شىلر صاحىبى هىچ بىر مقصودينه
اير شدىر مڭكى كىبى خلق هم خالىق قاشنده ده هر مىنلو ايتىمز . هر اشدە
كىر كىلودن كىر كىلىنى تىكشرمىك عاقلنىڭ بىرنجى وظيفه سىدىر ، ايمدى
و بىر دىكى وقت دنبا و آخرتده بىز لىرى مسعود و راحت ايدە جىك
وقار انغودن نورغه جىاره چىق علم و معرفت يولىنى كوزە تىمك و اجبىر .

(۱) فرآنده علم و حكمت و بىردىك ديه ماقتانلەش لىقماندىر . بوزنىڭ حقنىده كىوب
سوزلر واردر قايسى زمانده و كىم ايدىكىندە دائىر سوزلر تۇ . يازمىق . هر نىچىك رسول
اللهدىن كىوب ابللك علم و حكمت صاحىبى بىر ذات او مىشدر .

« بخل » .

بخل، جو مار دلڦڻگ ڪير وٺي اولوب شرعا و عقلا تيوشلي اورنگه و ڀر مڪڻ قزغانق ديمڪڻر، صارانلڦڻگ دواسي آغر بر خسته لڦڻر. بخل، فقر و ضرورت ڪه توشمڪڻ قورقغانلڦڻر و يا خود مالغه افراط درجه ده محبتدن و يا خود راحت و لذتسڪه آرتق و ڀر لودن ڪلور. فقر و ضرورتغه توشمڪڻ قورقوب صارانلق فيلمق جناب حقه قارشو سو عظندر. جيغمش مالليريني تيوشلي اورنلرينه و ڀر مائينجه وفات اولغانغه قدر صاقلاب نهايت بو سو ڪلومالليرينگ وار شلرغه فالهقي بو آدملرنگ سو عظنلرينه قارشو ڀر جزاي الهی در. اولد ڪد نصره انسانغه يار ايه چق شي آنچق ترك وقتنده غي خير و حسناتيدر. اگر مال و دولتني بالالر ايچون ديور ايسه ڪ اول بالالرنی يار انديغي جناب حق رزقلرينده برابر يار ادوب آنلرنگ ڪسب و صنعتلرينه ڪوره قسمت ايتمشدر.

بيگ چوق بالالر آتالرندن بر تين ميراث ڀمڊ ڪلري حالده آلڦلري تربييه و هنرلري سايه سنڊه ميراث يگانلردن بيغشي ڪچند ڪلريني ڪوره مز، فقط بالاغه ياش وقتده گوزل تربييه و ڀر و مال تابهقنڻگ گوزل يولليريني، هنر و صنعت اوگرتمڪ تيوشدر. چونڪه هنر و صنعت صاحبلرينگ آتا مالينه اختياچار ي توشماز صاران ڪشينيگ دوستي، خلق قاشنده قدر و اعتبار ي اولماز. آندن مرحمت و شفقت ڪوتولماز، طعامي ڀيلماز، نصيحت دگلاماز. حڪمادن بعضيلر، صاران ڪشيني بيگ قورطينه اوخشانمشدر. بو قورط غايت قيصقه اولغان عمرنده ڪندوسني صاقلاب ايچون چالشوب طوزاق قوررده اچنده اولر. اول طوزاقنن باشقه لر فائده لنور.

درست، مالنی هر کیم سور و سودکی ایچنده آنی صافلار
 اگر صافلامق ایله صاران اولمق لازم کلسه بخلدن هیچ کیمسه،
 قور تولماز، هر کیم بخیل اولور. بو طوغروده مالنک نه ایچون
 یارادلدیغینی و آنی نه حکمت ونه مقصود ایچون صافلارغه تیوش
 ایدکنی فکرلملی در، مال البته خلقنک اشینه یارامق و آنک ایله
 حاجتنی اوتهمک ایچون صافلانور. وشول سببدن سوکلو اولور،
 ایددی ویرمک و مروت لازم اولدیغی یرده مالنی صافلاب ویرمک
 صارانلق اولوب شرع و عقل قوشمادیغی یرارگه صرف ایتمک اسراف در.
 ممدوح صفت ایسه بونلر نک اورطاسنده اولغان جو ماردلقدر،
 مثلا شرعا لازم اولغان زکات و اوستینسه لازم نفقه لرینی
 ویرمکان آدم بخیلدر. اوشنداق دین و ملتینک ترقیسنه، ابنا
 جنسینک علم و معرفت ایله تنوبرینه ویرمیوب مالنی قزغانغانلر
 البته بخیللر نک قبیجیدر.

«هنر و صنعت»

هنر و صنعت، طبیعی اولغان نرسه لرنی استعمال قیلورغه موافق
 صورتگه تحویلدن عبارتدر. قول کسبلری همه سی هنردر. آدمنک
 کندوسعی و همنیل مشروع صورتده معشیت ایتمکی بیوک بر بختیارلقدر
 هنر سز آدم اوغلی دنیاده کچنه آلماز. هنر صاحبی کشی قولنده
 اولغان شیگه طمع ایتماز، باشقه لردن صورامز. هنر و کسبنک
 خیر لو براشی ایدکنی اثبات ایچون حضرت آدمنک ایگونچی
 حضرت نوح و ذکر یانک بالطها و ستاسی، حضرت داودنک نیمر چیلک
 اخلاق ۳

و حضرت رسول اکرم ﷺ یاش وقتده شامغه قدر تجارت ایله وار دقلرینی کوسترمک کفایه ایدر. افندمز علیه السلام قول کوچی ایله تابقان مال مرتبه سنده خیرلی مالنی هیچ کسه تابا آلماز، الله تعالی نك پیغمبری «داود علیه السلام ده اوزینك قول کوچندن تریبه لنور ایدی» دیه شد. مامون خلیفه (۱) «آدم یامامور و یا هنرچی یاتاچر اولسون بوندن باشقه لر آدم لر اوستینه یوک اولر لر» دیه شد. حضرت عیسی علیه السلام دخی صحراده عبادت فیلمقده اولغان بر عابتکه «بو حالک بیک گوزل لکن نه ایله ترکلک ایده سئک» دیه سوال ایدوب اول دخی «هنر صاحبی بر قونداشم وار آنک سعی واجتهادی ایله کوچنهم دیدکده حضرت عیسی «قونداشک سندن عابدرک ایمش» دیدی. قرآنی آچوب قویامده کون اوزن اوقیم دیگان بر کسه گه حسن بصری حضرتلری قرآنی ابرته هم کیچده بر مقدار اوقوسه ک یتر کوندزلرده کسب ایت» دیه شد. زمانه زده هنر و صنعتکه احتیاج اول قدر قوتلی اولوب حتی کسب و صنعتدن باشقه بر ساعت یاشامک ممکن دگلدر. هنر و صنعت لر یله باشقه لر نك ضرورت و احتیاجلرینی اوتوب طور مقده اولغان ملتلر، بیول ثروت و بیول درجه لر قزانوب هیچ بر ملیتلرینی غائب ایتمازلر، دائما راحت و سعادت اچنده یاشارلر. مدنی ملتلر نك حاضرگی کونده گی هچار به لری تجارت و صناعتلری یدر.

تجارت و صناعت سایه سنده آوروپا بتون آفریقا و آسیانی کندی قول آستینه کړندی. آسیا و آفریقانك هر پوچماغنده اولغان ملیون لر چه انسانلر نك کیوم و باشقه حاجتلری آوروپا فابریقه لر نندن کوندلر مکده در. بو قدر مصنوعات و ممولات مدنیته ارتده

(۱) المأمون، عباسی خلیفه لرینك ایك عالمی و علمگه هم محبتلیسی ایدی. بونك زمانه سنده (بخداد) غه هر طرفدن ادیبلر جیواور ایدی. بخداد علم شهری ایدی. ۲۰یل خلیفه اولوب ۶۹ یاشنده ۸۳۳ میلادیده وفات اولدی، قبری طرسوس، شهرنده در.

فالغان مملكتلر گه كوندر لوب آنلر نك بايلىق و پارەلرى خلقىنىڭ
 سعى واجتهادى مدنى ماتلر فائده سینه اولور .
 بويلا آنصاتلىق ايله دولت و ثروتلرى كو چوب كند كند نىكەرە اولور
 مملكتلرنى بىكىدن صوغوش قوراللىق قان توگوب آلمغه حاجت فالماز .
 بتون ملكت بويلا ايملىك نىكەرە انك طاش و طوبر اغينه
 حاجت فالور مى ؟ .. ايشتە قوت و سعادت ، هنر و صنعتده ايدكى بيك
 آچىق معلوم اولدى . دولت تابلور ايسه ضرر ايتماز . الله تعالى
 حضرتينه مال حسابنى ويرمك بلكه فقيرلك حسابنى ويرمكدن يىكل
 اولور . مال و دولت ايله صدقه و احسان ايدلنور ، مکتب و مدرسه لور
 بنا فيلنور ، شاگرد و معلملر تربيه ايدلنور ، دين و شريعت يولينه
 وير لور . اما فقيرلك ايله نيندى ايندگولك تابلور ؟ ...

« مسئوليت » .

اشلدكى اشلر مز نك حسابنى ويرمك و نيتجه سینه كور فيعىنى گوزل
 اشكه مكافت و فنا اشكه جز او ير دره جك بر صفتدر .
 هر اشك گوزل و قبيحنى طائىق ايچون يار ادلمش انسان
 قصور ايتدگى حالده « بن بيلمم » ديه عنرى مقبول اولماز .
 آنلرنى بيلممك بر كره خطادر ، ايكنچيده بيلدگى حالده اعتبار ايتممك
 دها بيوك خطادر . بناء عليه انسان هر ايكى صور تده مسئولدر .
 لىكن مسئوليتنك شرطلرى واردر قايسى ائده اولسه او اسون
 انساننك مسئول اولمقى ايچون ايكى شرط لازمدر كه برى فاعلنك عاقل ،
 ديگر يده اختيارلى اوامقى در ، فاعل اشلدگى ائشندن غافل و يا خود
 اول ائده اختيارى مسلوب اولسه مسئول اولماز . او يقوده اولغان
 آدمناك همده عقلسزلرنك فعلى كى . هم بر اشنى اشلر گه مجبور
 اولوب اراده سینه مالك اولمغانلر مسئول اولمازلار .

« شىبابت ويولداش » .

شىبابت، ديه بالغ اولديغمز وقتدن يكرمى باشلر گه قدر اولغان دور گه ايتلور . بودور ده انسان، عاقل و دين طرفندن حرام ايدامش شيلردن صاقلنور غه تيوشدر . انسان بوياشلر ده ناچار خلقلر غه عادت ايدر ايسه بالاخر براقى غايت كوچ اولور مثلا ياشلىكده نوتون اچمك وديل آسنى تما كيلرينه و باشقه مضر شيلر گه عادت ايدلور ايسه يورهك و اوبكه لر هر در لو خسته لقلر غه مستعد اولور هر عادتنگ بودور ده تاثيرى صوك در جه ده قوتلى اولور . بو كى ناچار عادتلر يمان ايدشلر ننگ يولداش اولمقندن كلور يمان يولداش تيمر چى اوتى كييدر ، بروقتده او چقونى توشوب كيومگنى ياندر . احمق شريكلر ، يونسز يولداشلر ننگ يمانلقلرى قدر يغوشلى و ضررلى نر سه دنيا ده يوقدر .

عقللى كمسلر « احمق ننگ يولداشلغنه صبر اينكان آدم . احمقدر » ديدشلردر . فسق و فجور اربابى همده كذب و حيا ننت اهللر يله اولطرداش و آنلر غه يولداش اولمقندن صاقلانور غه تيوشدر .

« دوستلق » .

دوستلق ، خر متنگ محبت ايله فانشويندن وايكى كوكلننگ برى برينه ارباطلندن عبارت بر كيفيتدر . عائله پدر و بالالار محبتى كندينه مخصوص بتميه چك بر لذت ايسه ده خالصانه باغلانغان دوستلقده باشقه در لو لطافت و جديت واردر ، بو عالمده دوستلق اولماز ايسه هر آدم كند و كندينه ياشار غه و هيچ كيم هيچ كمكه سر ينى آچمز غه لازم اولوب بوايسه انسان ايچون ممكن دگلدر . چونكه جهاننگ لذتى صادق دوستلر ايله صحبتدن عبارتدر .

لکن صادق بر دوست تابه‌قدّه انسان بر آن مشکلات چیکر .
دنیاده صدق کسوه‌سینه بور نمشلم و دوست صور تنده کور نمش
دشمانلر کوب اولدیغندن آنک کبیلر دن صافلانورغه تیوشدر .
علم اخلاق ار بایینک بیانینه کوره دوست ایکی درلودر . بر طاقمی
کامل صداقت اوزرینه اولوب قایغو کلدکده برابر قایغورر و سنی
نسلی گه چالشور . و شادلق وقتنده کونچیلک ایتمیوب بر ابرشادلانور .
ایکنچیسینه بر بر فائده امیدیله و یاغود کند و سینک باشینه کلسگان
ضرر لر نی کچرمک ایچون دوستلق کوسترر . اولگیلر هر حالده
انابتلی ایسه لرده دیگرینه امنیت ایتمک جائز اولماز .
حقیقی دوستلر قلبا هیچ بر خصومت ایتمازلر . بعضا کوچ
کلوب یوزلرنده آچیغ علامتی ظاهر اولور ایسه ده صاف صواوستنده
حاصل اولغان کوبکلر کبی تیز بترورلر . الحاصل هر کورکان آدهنی
تجربه ایتماینچه دوست بیایوب سر سویامک عقلیلر اشی دگلدر .

« انساننک وظیفه‌لری » .

وظیفه، کندمزکا و بتون انسانلرغه فارشی اشلرگه تیوشلی
اولغان بور چدر . بو بور چنی اوتمکله انسان صفتنه مستحق اولورمز .
بتون جمعیت بشریه‌نک منتظم صورتده یا شامقی هر کهمسه کندی
وظیفه سنی کوزل صورتده اوتهمک ایلدر . وظیفه سینی
منتظم صورتده اشلماکنلر انسانیت در جه‌سندن سافط اولورلر .
اختیاط صاحبی بر آدم بر کره دوشنوب قارار ایسه هر طرفی درلو
وظیفه ایل چولغانمش اولدیغنی کورر . اولا انسان کندو نفسینه
قارشو بر طاقم وظیفه‌لر ایل مکلفدرکه بو وظیفه‌لرغه «وظائفی نفسیه»
دینلور . بو وظیفه کندوسنی محافظه و در جه‌سنی ترفیع ایتمک ایچون
خدمت ایلر . مثلا صحت و سلامتکنی محافظه ایتمک ، جناب حق

طرفندن قوشلديغى اشلرنى يرينه ككتورمك. ما كولات ومشر وبانده مباح وحلال اولغانلر ينى اعتدال اوزرينه استعمال ايتمك وبتون قانون اخلاقنڭ رد ايتدگى قبايعدن صافلانمق كى.

ايكنچىسى انساننڭ جمعيت هالنده ياشادقلىرىنى بيلمىش ايدك. طوغديغى اوينده آنا و آناسى قرنداش واقرباسى، بالالار و قاديلى واردر كه آنلر ايله معنوى و مادى بر رابطه ده بولنور. آنلرغە قارشى اولغان وظيفه لرغە «وظائف بيتيه» دىنلور. عائله لره يالگىز يالگىز اشاملر بلكه آنلر ده بر برگه جمع اولنوب قريه و شهرلر مملكت و دولتلر تشكيل ايدرلر. طورديغى قريه و مملكتنده اولغان آدملر ايله آراشديغى ايچون آنلرغە قارشى بر طاقم وظيفه لر واردر كه بوگاده «وظائف مدنيه» دىنلور. انساننڭ دخى مذهب و دىن آيرماسندن باشقه مجرد انسان اولديغى ايچون باشقه لرغە قارشى بر طاقم وظيفه لرى واردر كه بوگاده «وظائف انسانيه» دىنلور.

انساننڭ بر خالقى واردر، بونچە نعمتلرنى جناب حق انسان ايچون احسان ايتمىشدر. بونچە نعمتلرگە تشكر يوزندن بر طاقم عبوديت وظيفه سنى اوتمك ايله مكلفدر كه بوگاده «وظائف دينيه» دىنلور.

«وظائف بيتيه».

ازدواج «اولنمك» يعنى بر اير ايله بر قاديبنڭ برگه فاتشوب طورغە باشلامقى، بر جماعت تشكيل ايدر كه ايونك اياڭ كچوك شكلى، عائله نڭ باشيده بودر. ديمك كه عائله نڭ اساسى اولنمكدنر. اولنمك، بر اير ايله بر قاديبنڭ كندى رضالر يله معيشتلر ينى برگه باغلامق، دنيا ده حسن معيشت ايچون برى ديكرينه ياردمچى و آرداش اولمقدر. هر امدن، هر درلو خسته لقرغە دوچار اولمقدن صافلانمق ايچون همه انساننڭ طبيعتنده اولغان جمعيت

ایله یاشامقنی وجودکه کتورمک ایچون ایته اولنمک تیو شدر .
اولنمکنک کیرکلو بر اش اولدیغنه دائر قرآن آیتلری بیک چوقدر .
قایسی دین و مذهب اولسه اولسون اولنمکنی ایگ بیوک وایگ مهم
قانولردن صانامشدر . یالکز باشینه بر انسان کیتک بر کیسه کدر .
تمام و کامل اولمق ایچون بر ایبداشکه محتاجدر . جناب حق ابتدا
یارادلشده آدمنی حوا ایله خلق ایتدیگی کبی هر مخلوقاتنی تخی
اویله حیاتده بر یاردمچی وار قداش ایله خلق ایتمشدر . اولنمش
آدملرنک حیاتی یگل و آنسات اولور . دنیا سفر نده اوچرامش
قایغو و حسرتلر ، ایدر ایله قادین آراسنده بولنوب یگلا یور ،
سونچ و شادقلر قات قات آرتور . معیشت اشلری ایکی قول
ورینه دورت قولده بولندیغی ایچون مال ادارهسی نظام و حسن
تدبیر اوزرینه اولوب عائلنک سعادت آرتور و احتیاجی کیمور .
نکاحدن سوگره کندوسنی بر آتادیه بیلیمگه باشلاغان ارکنک سغی
و عملگه اشتهاسی آرتور . بر طرفدن جناب حقنک یاردم و احسانی
ایله سعی و عملینک ثمرهسی کورلوب هر اشی برکاتلی اولور .
اولنمکن آدملر بالعکس ایبداشسز و یاردمسزلردر . کندیسی
اولدکدنصکره دنیاده وجودندن بر اثر فالماز . کوکلری هر وقت
اضطراب اچنده اولوب طولقون کبی تیبره نور . هر درلو بوزوق
یوللرغه کروب معیشت و حیاتنک لذت و طانی فالماز .

«در باطنیک عشق کیمین بیدار شلنییک دایا عیا»

«ازدواجنک شرطلری» .

ازدواجده اولغان لذت و لطافت ، قسمتکه نوشکان ایبداشکنک
خلق و طبیعت جهتندن سکا موافق اولمقندهدر .
یغشی بر قادین دنیا خزینهلرینک ایگ بهالیسیدر . بونی
تابهق غایت آغر بر اش ایسه ده ممکن قدر چاره سنه تشبث ایدلنور
ایسه تصادف اولنور . بو آلیش ویریشده بو کبی گوزل آرقداشنی

ایستگوچی ایرککدر. اولنیک استکان آدمنگ صحت و سلامتگی یولنده اولمیدر. مدنی ملتئرنگ از دواجده اولغان قانوئر ییکرمی باشلر اولمق اوزره قبول اولنمشدر، ثانیاً: زوجه سینیه هیچ اولمزه قوری ایکمک ییدیره چک قدر و ایسک ضرور اولغان واختیاجلرینه یترک در جده کسب و مالغه مالک اولمیدر. ثالثاً: علم و تربیه جهندن کندندن توبان در جده اولغان رفیقه سنی اداره ایده بیلیمک و آنک کیمچلکلرینه باقمیه رق هرکات و معامله سنی کندی آرزو سینیه ایلندر لک در جده صبر و ثباتلی اولورغه تیوشدر.

رفیقه سی اوله چق قادیننگ دخی پاش و صختینه دقت ایتمک تیوشدر. یوز و جهره گوزللسکندن اخلاق و تربیه گوزللسکی کوب در جده اهمدر. آئیده قادیننگ آنا و آناسندن و اوسدگی خانه ننگ حال و اشلرندن قیاس ایدوب بیلنور. قادینلر ده کوب معلومات آرامق ممکن اولمسه ده ایری چیتده ایکان آنگامکتوبلر یازه بیلیمک و معامله سننده یالغشمازلق حساب و کتاب بیلیمکی لازمدر. لکن تدبیر منزل و اداره بیتیه اشلر نده قادینلرنگ لایقیله معلوماتی اولمق شرطدر. الحاصل قادینلر ایرلرنگ صکار قنادی اولدیقلرندن ایکنچی قنادیلر قوت و حالده مساوی اولمزه معیشت و حیات اشلری منتظم و مکمل اولماز.

«ایر ایله قادیننگ بر برینه قارشو وظیفه لری» .

عائله ننگ خوجه سی اركکدر. قادین ایسه او اچینک زینتی و اداره کشی سیدر. زوج ایسه زوجه ننگ مشترک وظیفه لری: صداقت، ثانیاً امنیت، ثالثاً احترام و خاطر صافلامق، رابعاً یردم ایدشمکدر. صداقت، اولنمکننگ روحیدر، ایر ایله قادین نکاح باغیله باغلاندقلری زمان بری دیگرینک اوله چغنه عهد و بر مشلردر. ناکبی بوز و فلقلر، ازدواجنک روحنی یهروب سعادت ی بر باد

ایدر. امانت، ایرایله قادیننڭ بری دیگرینه تمام اوشانمقی امنیت
ایتمکی شرطدر، معیشت که دائر اشلرنی بری برندن یاشرممک
وبری دیگرى قاشنده اوشانچلی اولمق خانه گه بیوک قوت و برر
بعض خصوصده قادینڭ معناسز اشینی و فکرینڭ فناغنی بلور
ایسه آکا نصیحت و بر صبرلق ایدر. هم امرینڭ اختیارینی سعی
و کسبده یالقاوغنی آکلار ایسه قادین دخی آنی تشویق ایدر.
کوکلی اوستروب غیرت و برر. بری برینه اوشانمغان زوج ایله
زوجه نڭ ارتباطی حقیقی اولماز. آراده اولغان آزمی کوبهی محبت
وانسیت کوندن کون یوغالب، معیشت و حیاتنڭ تمی و طاتی بوزولور.
ثالثا، احترام (خاطر شناسلق) زوج ایله زوجه یکدیگرینه
خرمت ایتمک و خاطر صافلامق لازمدر. بوده زوج ایله زوجه نڭ
بری دیگرینه « یارارلق، مستحق ایندکنی بیلدرو ایله اولور.
اصلسز یرده تیرگاشمک، صغوق معاملهلر جائز دکلدیر. رابعا» تعاون
« زوج ایله زوجه بری دیگرینه یاردمچی اولمق » ازدواجدن اصل
مقصوده بودر. نکاح ایله بری دیگرینه باغلاندیغی کوندن هر ایکی
طرف محتاجلق یوزندن بری برینی طاشلامازغه معنوی عهد
یابمشلدردر. مثلا ایکی نڭ بری خسته اولدیغی حالده دیگرینڭ کیرکنجه
باقمیبوب التفاتسز بر اقمقی جائز اولماز. اشبو معنوی و مادی
تعاون هر ایکی طرف ایچون لازم وظیفه لردندیر.

« ایر وظیفه لری » .

ایر، اعضا و یارادلش جهتندن قادیندن قوتلیدر. اوشبونڭ
ایچون قادین اوزرینه حاکمدر. سوک و طاملرلر ایرلرده قالین
وقوتلی اولدیغی ایچون سعی و عملده ینه قادیندن کوب درجه
آرتقدر. مشقت و زحمتلرگه ایرلرنڭ اعضاسی قادینلر اعضاسندن
تعمللرک اولور. قادینلرده درلو وقتلر اولوب کوبیرک وقتده

ضعف و خستہ لقی ایلہ، عمر کچور رلر . الحاصل خانہ نڭ مدیری
ایرلردر . ایرنڭ ایڭ برنجی وظیفہ سی قادیننی گوزل تریبہ ایتمک،
قادین نہ قدر بای اولسه اولسون عقل و شرع قاشندہ یمک و کیمک
اشیالرینی ویرمک ایر اوزرنده فرض در . اوشبونڭ ایچون اولندکی
وقتدن اعتبار آ ایر ایکی کشی ایچون چالشمیلیدر . پارہ سی ایچون
قادین آلمق و آنی یالکیز پارہ سی ایچون سومک و بعضا قادیننڭ
پارہ سنی بیوب تلف ایتمک قانون اخلاقغہ منافیدر .

ایرنڭ ایکنچی وظیفہ سی قادین و اهل بیتنی حمایہ ایتمکدر .
آنارنڭ ناموسنی صاقلامقدر . خانہ نڭ سعادت و سلامتکی ایچون
قادینغہ پورط طوتہ بیلمک و اداره اشلیرینی تعلیم ایتمک لازمدر
قادیننی کندی اخلاقینہ موافق روشچہ تریبہ قیلغانچیغہ قدر بیکہ
ایرگہ کوب مشکلات کوررگہ طوغری کلور اسکن صبر و متانت
اول مشکلاتغہ فارشو گوزل دوا در .

اولگی ملتدرہ عائلہ باشینڭ اهل بیت اوستندہ بیوک حقاری
وار ایدی . جاهلیت زمانہ سنندہ عربلر و اسکی رومالبلر زوجه
وبالالرینی اولدیرمگہ قدر حقاری وار ایدی . احکام شرعیہ و قوانین
جدیدہ بویاوز معاملہ نی بتروب حتی اورنسیز یردہ صغوق معاملہ
کوسترمکی بیل، منع ایتدی .

اوشبونڭ ایچون عائلہ باشی حکم و نفوذنی قاتیلق ایله دگل
بلکہ عقل و ذکا، ملامت و عدالت ایله یورتمگہ چالشمیلیدر اول
وقت آنڭ امر و فرمانی دها زیاده مقدس و محترم اولور .

« زوجه نڭ وظیفہ لری » .

قادین، یوفار وده دیدکجه قاتنی خدمت، آغر زحمت و مشقتلرگه
ازون یوللر یورمگه ایرلر قدر تحمل ایتمز . خصوصاً حامل و قتنداغی

ھالى آيلر چە آغر اشلردن منع ايتدگى كىبى ياش بالالار دىخى
آنلرنى يانلرنىڭ يېرىمىوب خانەدن بىراقلاشغە ميدان وىرماز
اير خانەنىڭ طىشى ادارەسندن مەسئول اولوب بىدگى خالەينە
مالنى اول تابهق اولدىغى ايجون قادينلر ايرلرنى رعايە ايدىرگە
عقل و شرەگە موافق روشچە اطاعت كوستررگە تيوشىدۇر .

قادينىڭ بىلو وتجربەسى آز اولدىغىدىن كوب اشلردە يالغىشە
بىلور . ايرلرنىڭ گوزل مەاملەسى و وچدانلى اش قىلمەقىل قادينلرنىڭ
اطاعتى رعايت و احترامغە ايلنور .

كىدىلر ينى تىرىيە و ھمايە ايتىدگى ايجون اوخلى عائلە
باشىنى بيوك كوروب آنى عائلە اچر و سىندە الوغ و كچوك ھەمەسى
حرمت و رعايت ايدىرگە تيوشىدۇر .

قادينىڭ ديگر وظيفەسى خانەنىڭ داخلى ادارەسىدىر ، ايرلار
پارەنى قزانور قادين ايسە ادارە قىلور . اسراف ھرامدىر . قادين
پارەنى كرىشىنە كورە صرف ايدىر . ايرىنىڭ ما كىلاى تىرى ايلە طابغان
پارەنى مڭ كره اولچاب طونملى كىلەچكە مېتاج كونلردن صاقلانمق
ومعيشتنى توسيع قىلمق ايجون بىر قدر پارە صاقلاب قالمق گوزل بىر اشدۇر .
قىمەتلى شىلر صوراب ايرىنىسى بىر چومق واوكىبى مەناسىز
شىلرلە آرتق كوكل باغلامق قاديندە طبعى اولغان لطافتنى بىتروب
يورط طوتە بىلو اشندە بيوك تىرىيىسىز لىكلرگە سبب اولور .

—————

« اولاد »

بالالار ھقندە آنا و آنانىڭ وظيفەسى آنلرنىڭ دىياغە كلەكان
كونىدىن گنە باشلامىوب بىلكە آنانىڭ رھمىندە اولدىغى كونىدىن باشلور .
اوشبونىڭ ايجون اچدەگى بالاغە ھەمدە كىندوسىنە ضرر كلەمكىدىن
صاقلانوب ھمىللى قادينلر كىندولرىنى ھفظ صحت فىنى قوشدىغى

روشچە تربيە قیلورعه تیوشدر . چونکه انسان، دوه قوشی بالاسنی بهورقه دن چیقار چیقماز قوملرغه طاشلادیغی روشچە بالاسنی یاردم وتر بیه سز ترك ایتماز . ترك ایدرسه شیه سز تلف اولور . مخلوقاتدن آدم بالاسی قدر طوغدیغی وقتده ضعیف اولغان هیج بر مخلوق یوقدر . بیچاره انسان اول زمانده هیج شی کورمز ، ایشتمز ، هیج بر شی استرگه بلمز ، تمام ضعیف اولوب آناسینگ قوچاغینه صغور . بو وقتلرده بوگالازم اولغان معاوننده اولماز سزلق بیك بیوک جنایت اولوغ خیانت اولور ، ایمدی دنیاغه کیلور کیلماز بالانگ صحت بدنیه سینه باقمق ، فکر و اخلاق تربيە لرینه دقت ایتمک کبی بر طاقم وظیفه لری آنا و آنا اوستینه یوکلانور . اوشبو وظیفه لرننگ اوچ دوری واردر که : برنجیسی بالانی ایهمزک ، ایکنچیسی روحینی تربيە ، اوچنچیسیده شبابت دوریدر . ایهمزک دورنده بالا حفظ صحت قاعده لرینه مولفتی صورتده باقلمقی استر . بودور وده آنا و آنانگ اخلاق و تربيە وظیفه لری یوقدر . تربيە اخلاقیه دورینه کردکده آنا و آنانگ وظیفه سی آغرلشور . بودور وده چوق مهارت ، کوب علم ، بیوک دقت لازم اولور . اصل آنا و آنالغ وظیفه سی اشته بودورده در . بالاغه علم و معرفت ، هنر و صنعت اوگر تمکدن اول آنا و آنانگ اوده ایکن تربيە لری واردر که بوگا تربيە بیتیه و یاخود اساسی تربيە دینلور . بو اولمدقچه مکتب تربيە سینگ آز اثری اولور . اوتر بیه سی هر شیدن ایلك یورر . اوشبونگ ایچون مدنی ملتدرده اساسی تربيە نی ویرمک ایچون سالنغان مکتبلر واردر ، بالالر هنر و صنعت اوگر تودن اول اوشبو مکتبلرده تربيە قیلنورلر . اوچنچی دوری بالانگ اوسوب یتکان شبابت دوریدر ، بودورده آنا و آنانگ وظیفه سیننی بالاغه محبت و آنی عمایه فیلمقدر . اگر بو اوچ دورده بالا گوزل تربيە کورمز ایسه دنیا آخرتده آنالر مسؤل قالور .

« بالالارنىڭ ابوينىگە قارشو وظيفه لرى » .

بو وظيفه نىڭ اساسى نعمتكە شكرانه يعنى كورگان ايند گولككە قارشو مقابلە در . آنالار بىزنى يالغىز طوغدىرىمق ايله قاليمىوب هر كون كوز لرى واللىرى بىزنىڭ اوستىمىزده اولەرق اوستىدىلەر ، تون وكون بىزنىڭ ايچون اجتهاد ايدوب سەئى و عمللار ندىن بىز لىرىنى تعليم و تەربىيە ايلدىلەر . قوچقار ندىە اويوتدىلەر آغلادىغىز وقت طوقساتەق ايچون اجتهادلار بىنى صرف ايتىدىلەر ، خستە زمانلار مىز دە باش اوچىمىزدىن كىتىمىوب بىتون راحتلىرىنى يويدىلەر . يىپەچكلەر مىزنى حاضر لىب بىزنى ھەر كەسەدىن زىيادە سودىلەر . اوسىدىكى نىگىرە قاينغو و خىسرتلى زمانلار مىز دە كوڭللىرىمىزنى يوواتدىلەر ، مىسرىر و شاد و قىتلار مىز دە صفالار مىز غە اشتراك ايدوب ناموس و شرفەمىزنى صاقلادىلەر ، بىزنىڭ حق دە توزان قىدر . ايند گولك ايتەش آدملىر گە قارشو ايند گولك ايتەك بور چەمىز ايكىن بو قىدر بىوك ايند گولكلىر گە قارشو البتە ابوينىڭ بىزنىڭ اوز مىز دە بور چىلرى بىوكلىر اوشبونىڭ ايچون آنلارنىڭ رضا لىرىنى آلور غە شرف و خىيىتلىرىنى بىتور لىك بوز و ق اخلاق و اطوار دىن صاقلانور غە تىوشىدەر . بالالار مىزنىڭ بىز لىر گە خىرمت و رعايت ايتەمكىن آرزو ايدىر ايسەك مطلقا ابوينىكە خىرمت و رعايت ايدىر كە تىوشىدەر .

جناب حق قرآف كرىمە « آنا و آنالار غە گوزل مەاملە دە بولگىز آنلارنىڭ رضا لىرىنى تەحصىل ايدىگىز آنلار غە اوف دە دىمە گىز رىنجەتمىگىز » دىور . اوزافىدە ايسە آنلار غە مکتوبلار يازمىق ، ھەدە لىر كوندىر مىك ، يقىندە ايسە ھال و خاطر لىرىنى صورمق ايله امر ايدىيور . مەبىت حقىقىيە لاف ايله دىگىل بلكە فىعل ايله اولمىلدىر . آنلار غە دائىما مەبىت و خىرمت ، و رعايت و خىدمت ايتەك بوينىمىز دە بور چىدەر . ابوينىگە قارشو وظيفە اوچدور گە بولنور :

دور اول، صبیلیق دوری اولدیغندن بالا وظیفه فلان بلمز
بالاکنز اطاعتنک لزومنی بیلور: یاشی آرتدقچه عقل واجتهادی
آرتوب وظیفه ده آرتور. ابوینهنک سعی واجتهادی بزنگ منفعتلر مزگه
خادم و آنلرنک حیات ومعیشت اشلرینه وقوفی بزدن آرتق اولدیغیچون
بودور ده آنلرنک کوستره چکی یولغه کرملیدر، دور ثالثده اوسدک،
آدم اولدق، کندو معیشتمزنی کندومز اوتهر لک اولوب ابوینگه
اختیاجمز قالمسی. تجربهمز کوندن کونگه جوغالدی هرکتمزنی
کندومز تعیین قیلورلق اقتدار حاصل ایتدک ایسه ده ینه آنلرغه
قارشو منتدارمز. خصوصا اوسوب دنیا مشقتلرینی طاتدیغمز زمان
ابوین بزنگ ایچون نهلر چکدکلرینی آکلارمز. ایمدی آنلر
قوت واققدار سز قالوب قارنایدیلر. بزنگ احتیاج وضعیف
زمانمزه آنلرنک اوزرینه لازم وظیفه لر شمدی بزنگ اوزرمزگه
بوکلاندی. آنلر حیات وقوتلرینی، مال ودولتلرینی بزنگ یولده
بزنگ ایچون صرف ایتدیلر. شمدی اول بورچلرنی اوتهمک
زمانی کلدی، اول حققر بزنگ اوستمزگه تعول ایتدی اوشبونک
ایچون شریعت اسلامیه وقانون مدنیه آتاو آنلرغه انفاق و آنلرنی
تربیه قیلمقنی بالالر اوزرینه فرض ایتمشدر.

« اقربانک بری دیگرینه قارشو وظیفه لری » .

افرادى آراسنده دوستلق و محبت اوزرینه اولغان برعائله
قوتلی هم مسعوددر. بر اصلدن تارالوبده آیری آیری خانهلر ده
اوطر مش برعائلنک اعضالری یکدیگیرینه قارشو مادی ومعنوی
معاونت ایله مکلفدر. قیلر ده محبت اولور ایسه اوشبو معاونت
آغر اولماز. لکن محبت اولماز ایسه ده هنوز وظیفه باقیدر .

اوشبونڭ ايچون افر بامزدن مختاج اولغانلر غه باقمق يالغز
انسانيت وظيفهسى دگل بلكه بوندن دها قوتلى اولغان وظيفه
بئيمه دندر. برخانده بيشمش روح و جسدلرى برمايه دن وار اولمش
ئولغانلرنڭ ارتباطى باشقه آدملر آراسنده اولغان ارباطغه بگزمز.
برعائله نڭ قرنداشلىرى آراسنده ايلك بالا باشقه لر ينه پدر كى
حكيم ايدر. همده عائله آراسنده اولغان كچوك قرنداشلىرى بيوكلرينه
پدرگه ايتدكلرى خرمتم و رعائتنى ايدرلر. بوبيوك قرنداش
دخى باشقه قرنداشلىرىنه شفقت و مرهمت ايله بافار ايسه بونلرنڭ
ارتباطلى الفت و انسىتلىرى يولنده اولور همده عائله آراسنده
سعادت و راحتلك حكيم سورر. حكمت اسلاميه نڭ ده تلادگى شى بودر.
افندمز عليه اسلام «بيوكلر مزننى الوغلامغان كچوكلرگه مرهمتم
ايتمگان مو منلر صفنده دگلر» ديدى.

« بيوك و كچوكلرنڭ بر برار ينه قارشو وظيفهلىرى » .

انسانلر، طوغدقلىرى وقت قوه بدينه لى، اسنعد افكر يه لىرى
مساوى اوله رق طوغمازلر. بعضيلر بيك ذهنلى و اونكون اولدقلىرى
كسى بعضيلر ايكى يرده ايكى نڭ قاچ ايدكى بلماز درجه ده غبى
و ذهنسز اولورلر اوشبونڭ ايچون افراد بشريه يار اولشده مساوى
اولدقلىرى كسى جمعيت ايچنده درجه و مرتبه لى ريدده دخى مساوى دگلر.
تجربه و معلوماتلىرى چوق اولغانلر ديگرلرينه اوستون و حاكم
اوله چقلىرى طبيعيدر. بونلر اچنده بيوكلر، كچوكلر خادملر اولور. بونلرنڭ
برى ديگرينه گوزل معامله، يخشى مناسباتده بولنمقلىرى همه سينڭ
فايدهسى ايچون لازمدر. بيوكلر كچوگرگه لطف و مرهمتم ايله
اولوب كچوكلر بيوكلرگه اطاعت و رعائتم ايتمكلرى لازمدر. بويلا
اولور ايسه انسانلر جمعيت حالنده برعائله كسى راحت و مسعود ياشارلر.

«خدمتکار لرغه قارشو وظیفه لر» .

خدمتکارلردن کوتمکده اولدیغهن حسن خدمت و صداقت
بزنگ آنلرغه قارشو اولغان وظیفه مزننی گوزلچه اونهمک ایله بولور .
خدمتکار لرغه قارشو وظیفه لر : آنلر ایله انسانیتچه معامله ده بولنوب
آنلرنی آغر خدمتلر ایله تکلیف اینهمیلدر .

آنلرنی تحقیر ایتمک، امنیتسز لک کوستر مک، خاطر لریننی
قیر مق، اور شوق عدالت وانسانیتکه منافیدر . خدمتکار لرغه ملامت،
علم ایله هر استد که ننی اشلتمگه موفق اولور من . آنلرغه کچوک بر قصور لرری
ایچون تحقیر قیلیمقدن صاقلانمیلدر . چونکه انسان ایگ بیوک درجه ده
اولوب ایگ کیگ معلوماتغه مالک اولسه ده واق تیاک قصور لر دن
قوتولماز . گوزل بر خوجه خدمتکار لریننی کندی کیفینگ خادمی
دیه دگل بلکه سعادتینگ معاونی دیه صانار . الحاصل خدمتکار لرغه
قارشو شو یله ایدر گه تیموشدر که : خانه گه کر دکلری کونده خوش
ومسرور، چیققلری کونده صادق ومسعود اولسونلر .

خوجه ایله خدمتچی آره سنده گی مناسبمت، صانوچی ایله مشتری
آره سنده اولغان مناسبمتنک عینی اولوب صانوچیدن ویردیکمز
پاره قدرندن آرتق نرسه آلمدیغهن کبی خدمتچیدن دخی ویردیکمز
اچره دن زیاده بر خدمت بکلک اصلا جائز دگلدر . خدمتچینک
دخی بوکا قارشو وظیفه سی : خوجه سینه رعایت، امرینه اطاعت،
اشنده فوق العاده غیرت، سوز و اشنده صداقتدر .

Handwritten signature or calligraphy in a cursive style, likely belonging to the author or a related figure.